

# Premiepensionen

Pensionsspararna och pensionärerna 2016

PENSIONS  
MYNDIGHETEN

*Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2016*  
*Analysavdelningen 2017-04-04*  
*Bengt Norrby*  
*[bengt.norrby@pensionsmyndigheten.se](mailto:bengt.norrby@pensionsmyndigheten.se)*

## Sammanfattning

För ett stort antal pensionssparare blev år 2016 ett dystert år. Det maltaregistrerade fondföretaget Falcon Funds SICAV Plc med närmare 22 000 pensionssparares pensionskapital under förvaltning ägnade sig åt oegentligheter och ett omfattande svindleri som drabbade pensionsspararna. Vid årsskiftet uppgick osäkra fordringar på Falcon Funds till 1,142 miljarder kronor och i Pensionsmyndighetens årsredovisning är de osäkra fordringarna nedskrivna till noll kronor. Arbetet och ansträngningarna för att återfå de osäkra fordringarna fortgår dock alltjämt. För att stärka konsumentskyddet för pensionsspararna startade Pensionsmyndigheten under hösten 2016 projektet ”Stärka konsumentskyddet i premiepensionssystemet” och i december fick Pensionsmyndigheten i uppdrag av Regeringen att förslå åtgärder för att reducera risker relaterade till bristande regelefterlevnad hos fondbolag och förvaltningsbolag som är aktiva inom premiepensionen.

För pensionsspararna och pensionärerna i övrigt blev 2016 ett mycket bra år med god genomsnittlig värdeutveckling. Framförallt blev 2016 ett mycket bra år för pensionssparare och pensionärer som hade sitt kapital placerat i AP7 Såfa. Det fanns dock ett antal fonder med tveksam värdeutveckling under 2016 och det fick konsekvenser för värdeutvecklingen på pensionsspararnas konton.

Den genomsnittliga pensionsspararen är 42 år och har därmed tjänat in till premiepensionen under i stort sett hela arbetslivet. En prognos<sup>1</sup> för den genomsnittliga pensionsspararen ger att premiepensionen blir ungefär 4 000 kronor i månaden vid 65 års ålder. Vi den alternativa pensionsåldern blir premiepensionen 5 300 kronor i månaden. Pensionen uttryckt i fasta priser.

*7,2 miljoner individer och 983 miljarder kronor i förvaltad kapital*

Vid årets slut omfattade premiepensionssystemet 7,2 miljoner individer, varav 5,8 miljoner pensionssparare och 1,4 miljoner pensionärer.

Totalt förvaltad kapital uppgick 983,5 miljarder kronor varav 960 miljarder kronor i fondförsäkring och 23,5 miljarder kronor i traditionell försäkring.

38 miljarder kronor i nya pensionsrätter placerades under året och 7,6 miljarder kronor betalades ut i premiepensioner.

*Värdeutveckling i fondrörelsen<sup>2</sup> +10,6 procent under 2016*

Värdeutveckling i fondrörelsen blev under 2016 10,6 procent (tidsviktat). Drygt 80 procent av kapitalet i fondrörelsen är placerat i aktier och uttryckt i kronor var värdeutvecklingen 89,9 miljarder kronor.

Värdeutveckling i fondrörelsen sedan start (2000-12-13) har varit 97 procent vilket ger en årlig värdeutveckling på 4,3 procent.

*Pensionsspararnas värdeutveckling<sup>3</sup> under 2016 blev 11,6 procent*

Värdeutvecklingen under 2016 på pensionsspararnas konton blev 11,6 procent. För pensionssparare med AP7 Såfa blev värdeutvecklingen 13,9 och för sparare med egen portfölj blev värdeutvecklingen 9,5 procent.

---

<sup>1</sup> Prognos gjord med Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

<sup>2</sup> Värdeutvecklingen i fonderna på fondtorget.

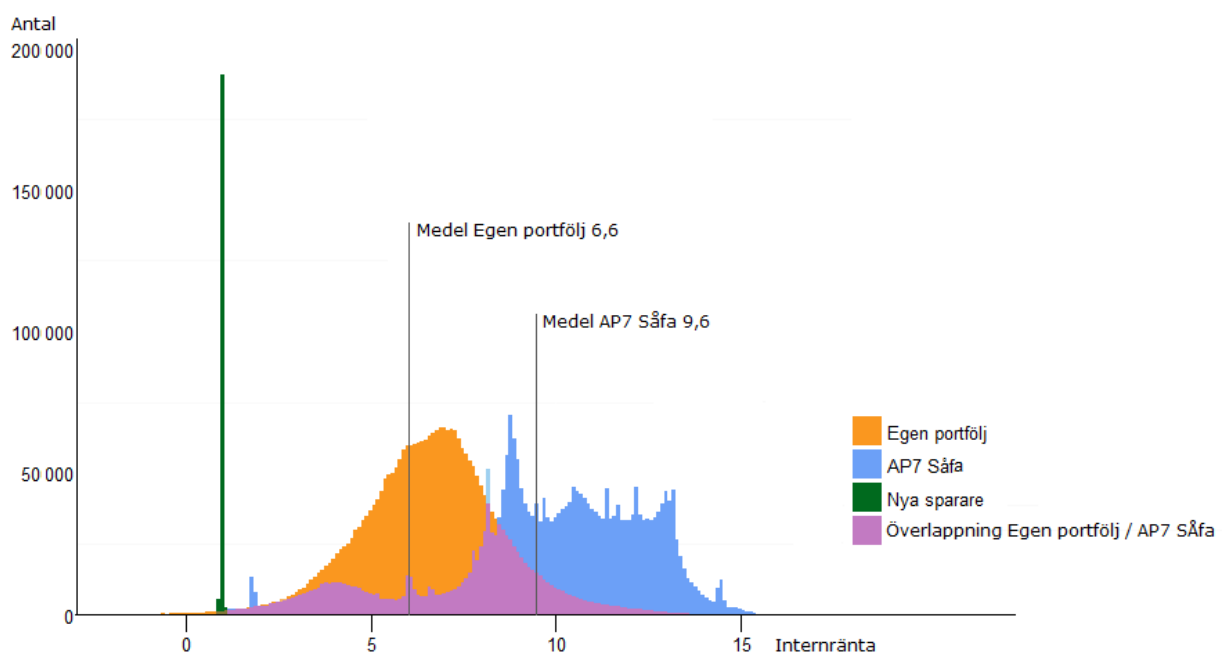
<sup>3</sup> Värdeutveckling på pensionsspararnas konton.

Den årliga värdeutvecklingen beräknad från start, dvs. från det att pensionsspararna kommer in i premiepensionssystemet, var 8,1 procent (kapitalviktat)<sup>4</sup>. 99 procent av spararna har haft en nominellt positiv värdeutveckling (kapitalviktat).

#### 148 200 kronor i genomsnittlig kontobehållning för pensionsspararna

Genomsnittlig kontobehållning för pensionsspararna var 148 200 kronor. En ökning med 11 600 kronor från föregående år. För pensionssparare med egen portfölj var kontobehållningen 210 000 kronor och för pensionssparare med innehav i AP7 Såfa, 96 600 kronor.

48 procent av pensionsspararna har sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa och deras fondkapital motsvarar 30 procent av det totala fondkapitalet i premiepensionssystemet.



Bilden visar värdeutvecklingen i procent för alla pensionssparare med inträdesår 1995 – 2015 uppdelat på pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa, egen portfölj och nya pensionssparare. I det lila området överlappar pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa varandra.

#### Pensionärer med fondförsäkring hade en värdeutveckling på 9,4 procent under 2016

Avkastningen på pensionärernas fondsparande var 9,4 procent under 2016. Sedan start har pensionärer med fondförsäkring haft en värdeutveckling på 6,1 procent (kapitalvägt).

#### Pensionärer med traditionell försäkring hade en värdeutveckling på 5,8 procent under 2016

Avkastningen för pensionärerna med traditionell förvaltning var 5,8 procent under 2016 och 5,3 procent sedan start (kapitalvägt). Värdeutvecklingen på tillgångarna i den traditionella försäkringen var 10,47 procent under 2016.

#### 88 800 kronor i genomsnittlig kontobehållning för pensionärerna

För pensionärerna var genomsnittlig kontobehållning 88 800 kronor. Behållningen har därmed ökat med 11 900 kronor sedan 2015. En bidragande orsak till ökningen är infasningen av det nya pensionssystemet.

<sup>4</sup> Värdeutveckling för alla pensionssparare, alla inträdesår.

80 procent av pensionärerna har fondförsäkring och av dessa har 65 procent en egen portfölj och 35 procent har placerat kapitalet i AP7 Såfa. 20 procent av alla pensionärer har sina pensionsmedel placerade i traditionell försäkring.

#### *470 kronor i månaden i premiepension*

Pensionärer kan välja att ta ut hela eller delar av pensionen från och med 61 års ålder. Nästan alla, drygt 97 procent, väljer att ta ut hel premiepension. Under 2016 uppgick pensionsutbetalningarna till dem som tar ut hel pension i genomsnitt till 480 kronor i månaden. Den högsta utbetalningen i premiepensionen under 2016 var 4 181 kronor i månaden.

#### *Förvaltningsavgift för 2016 2,033 miljarder kronor*

Förvaltningsavgiften sänktes något under 2016 jämfört med 2015 beroende på sänkta att fondbolagen sänkte fondavgiften (TER) under 2016. Förvaltningsavgifterna uppgick i slutet av året till i genomsnitt 0,31 procent för eget valda portföljer och till 0,11 procent för AP7 Såfa.

Pensionsmyndigheten verkar för att sänka förvaltningsavgifterna för pensionsspararna. Kravet på rabatt ger i genomsnitt 0,3-0,5 procentenheter lägre avgifter. Det gör att premiepensionen blir 10-15 procent högre.

#### *Administrativa avgiften i genomsnitt 85 kronor*

Den administrativa avgiften till Pensionsmyndigheten för 2016 var 0,11 procent med ett tak på 120 kronor. Beräknad på samtliga individer i premiepensionssystemet blev den genomsnittliga avgiften 85 kronor vilket motsvarar 0,07 procent. 2015 var det genomsnittliga avgiftsuttaget 85 kronor. Totalt uppgick avgiftsuttaget till 523,2 (586,4) miljoner. Den administrativa avgiften minskade därmed med drygt 10 procent under 2016.

#### *Totala kostnaden för pensionsspararna 2016 drygt 4 miljarder kronor*

Den totala kostnaden för pensionsspararna summerar för 2016 till drygt 4 miljarder kronor. I summan ingår förvaltningskostnad efter rabatt, administrativ kostnad samt kostnad genom osäkra fordringar på fondföretagen Falcon Funds Sicav Plc och Oppenheim Asset Management Services S.à.r.l.

#### *Antalet fondbyten på samma nivå som föregående år*

Under 2016 genomfördes 810 335 fondbyten, en minskning med 14 360 fondbyten jämfört med 2015. Antal pensionssparare och pensionärer som gjorde fondbyten var drygt 360 247 vilket motsvarar 5,2 procent av alla individer inom premiepensionen.

#### *Stor ökning av antalet fondbyten via fondbytesblankett*

Sedan 2013 har antalet fondbyten ökat med närmare 2 000 procent. 2013 gjordes 6 282 fondbyten via blankett och 2016 gjordes 142 846 fondbyten. Fondbolaget Advisor stod för de flesta fondbytena via blankett.

#### *Hållbara investeringar ökar kraftigt*

Andel kapital i fondförsäkring som uppfyller SWESIF:s<sup>5</sup> krav på hållbara investeringar fortsatte att öka under 2016. Andelen kapital gick från 57 procent 2015 till 65 procent 2016. I första hand beror ökningen på att ett antal fonder med mycket kapital uppfyller SWESIF:s krav på hållbara investeringar.

---

<sup>5</sup> SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar

## Innehåll

<b>Sammanfattning .....</b>	<b>3</b>
<b>1 Inledning.....</b>	<b>7</b>
<b>2 Premiepensionssystemet i siffror .....</b>	<b>8</b>
2.1 Flöden i premiepensionssystemet .....	8
2.2 Utvecklingen på de finansiella marknaderna.....	10
<b>Pensionsspararna .....</b>	<b>15</b>
<b>3 Behållning och fördelning av kapitalet.....</b>	<b>15</b>
<b>4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna.....</b>	<b>20</b>
4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna under 2016 .....	20
4.2 Värdeutveckling för pensionsspararna sedan start .....	23
Ingen skillnad mellan kvinnor och mäns värdeutveckling sedan start.....	23
4.3 Kundproblem inom premiepensionsområdet.....	31
<b>5 Val av portfölj.....</b>	<b>35</b>
5.1 De mest valda fonderna .....	35
5.2 Tillgångsallokering .....	38
5.3 Pensionsspararnas aktivitet.....	42
5.4 Avgifter och rabatter.....	45
<b>Pensionärerna .....</b>	<b>52</b>
<b>6 Behållning och fördelning av kapitalet.....</b>	<b>52</b>
6.1 Pensionärernas behållning .....	52
<b>7 Värdeutveckling för pensionärerna år 2016.....</b>	<b>55</b>
7.1 Värdeutvecklingen för pensionärerna under 2016 .....	55
7.2 Värdeutveckling sedan start för pensionärerna .....	57
<b>8 Pensionärernas aktivitet.....</b>	<b>62</b>
8.1 Andel med egen portfölj respektive AP7 Såfa .....	62
8.2 Antal fondbyten efter inträdesåret .....	62
<b>9 Pensionsuttagen.....</b>	<b>63</b>
9.2 SL-pensionärer? .....	66
<b>Bilaga 2 Avkastningsmått .....</b>	<b>68</b>

## 1 Inledning

Premiepensionssystemet är den fonderade delen av det allmänna ålderspensionssystemet. Vid årsskiftet 2016/2017 omfattade premiepensionssystemet 7,2 miljoner pensionssparare och pensionärer. Den fonderade delen av pensionssystemet innebär en viss riskspridning i förhållande till de risker som finns i inkomstpensionen, den innebär också – i förväntan – en något högre allmän pension.

Priset för förväntad högre avkastning är en högre risk i premiepensionen som sådan, jämfört med t.ex. risken i inkomstpensionssystemet. Med risk menar vi variation i pensionens värde. Inom premiepensionen är det möjligt för pensionssparare och pensionärer att anpassa risken i den allmänna pensionen utifrån sin egen ekonomiska situation och sina egna värderingar.

Rapporten ger en sammanfattande beskrivning av läget för pensionsspararna och pensionärerna vid slutet av 2016. Syftet med rapporten är att följa utvecklingen av premiepensionen samt pensionsspararnas och pensionärernas investeringsbeteende över tid.

Rapporten baseras i huvudsak på alla individer som omfattas av premiepensionssystemet. Avsnittet som beskriver värdeutvecklingen under 2016 är baserad på ett urval om drygt 234 000 individer, varav 187 000 är pensionssparare och 47 000 är pensionärer. Urvalet motsvarar 3 procent av alla personer i premiepensionssystemet. I bilaga 1 finns en närmare beskrivning av urvalet och data som ligger till grund för rapporten.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december 2016 som utgör underlag till rapporten. Uppgifter som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för år 2015.

Rapporten presenterar i första hand statistik som rör premiepensionen vid årsskiftet 2016/17. Läsare som vill göra en prognos över sin egen pension rekommenderas att gå in på [MinPension.se](http://MinPension.se).

Med hjälp av Pensionsmyndighetens Typfallsmodell är det möjligt att göra prognoser för olika *typfall* på individnivå.

För prognoser som rör hela pensionssystemet finns Pensionsmyndighetens Pensionsmodellen. Med hjälp av Pensionsmodellen är det möjligt att göra långsiktiga simuleringar för hela pensionssystemet.

Modellerna finns att ladda ner här:

<https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/pensionsmodellen/pensionsmodellen>

<https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/pensionsmodellen/typfallsmodellen>

## 2 Premiepensionssystemet i siffror

### *7,2 miljoner personer i premiepensionssystemet*

Premiepensionssystemet omfattade vid årsskiftet 7 198 766 personer fördelade på 5 792 772 pensionssparare och 1 405 994 pensionärer. Under 2016 tillkom 183 295 nya pensionssparare med inträdesår 2015.

När det nya pensionssystemet är helt infasat kommer det att omfatta 13 miljoner pensionssparare och pensionärer och kapitalet kommer att uppgå till 6 000 miljarder kronor<sup>6</sup>. Framförallt kommer antalet pensionärer att öka allteftersom det nya pensionssystemet fasas in.

Totalt är det något fler män som omfattas av systemet, 51 procent män jämfört med 49 procent kvinnor. Samma fördelning mellan könen gäller även för personer i sparandefasen. Bland pensionärerna är fördelningen mellan könen den omvända, 51 procent kvinnor och 49 procent män. Det speglar könsfördelningen i den yrkesaktiva delen av befolkningen. Att kvinnornas andel är något högre bland pensionärerna är en följd av att kvinnor lever längre.

### *985,9 miljarder kronor i premiepensionssystemet*

Vid slutet av 2016 uppgick det totala förvaltade kapitalet inom premiepensionssystemet till 985,9 (859,5) miljarder kronor.

### *959,9 miljarder kronor i fondförsäkring*

959,9 miljarder kronor förvaltades inom fondförsäkring varav 858,7 miljarder kronor tillhörde pensionsspararna och 101,2 miljarder kronor tillhörde pensionärerna. Förvaltningen i fondförsäkring motsvarar 97,4 procent av de totala tillgångarna.

### *26,0 miljarder kronor i traditionell försäkring*

Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick vid utgången av 2016 till 26,0 (20,8) miljarder kronor. Endast pensionärer har möjlighet att placera sina pensionsmedel i den traditionella försäkringen.

## **2.1 Flöden i premiepensionssystemet**

### *198 706 nya pensionssparare*

Antalet nya sparare med inträdesår 2015 uppgick till 198 706 (183 295) fördelat på 91 952 kvinnor och 106 754 män se tabell 2.1. Yngst bland de nya pensionsspararna var en person som föddes under 2015 medan de äldsta av de nya spararna var födda 1938. Årskull 1938 är den äldsta årskull som kan tjäna in pensionsrätter till premiepension. Från intjänandeåret 2015 fram till december 2016 förvaltades pengarna i tillfällig förvaltning av Riksgälden. När Skatteverket har fastställt taxeringen för aktuellt inkomstår, överförs pengarna från den tillfälliga förvaltningen hos Riksgälden till konton på Pensionsmyndigheten. Detta sker vanligtvis omkring den 10 december varje år. För år 2015 uppgick den genomsnittliga pensionsrätten till 1 840 kronor för nya sparare. Av tabell 2.1 framgår även att männen hade högre pensionsrätter jämfört med kvinnorna.

---

<sup>6</sup> Pensionssystemet är helt infasat 2060, prognos gjord med Pensionsmodellen.

Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2016



Tabell 2.1

Antal nya pensionssparare grupperade, pensionsrätter efter kön och ålder

Nya sparare	Antal	Pensionsrätt	Ålder, år
Alla	198 706	1 840	26
Kvinnor	91 952	1 595	25
Män	106 754	2 052	27

*Flest kvinnor i den yngsta åldersgruppen*

I den yngsta åldersgruppen under 19 år är andelen kvinnor störst. Kvinnornas andel uppgår till 55 procent kvinnor och männens andel 45 procent. I de äldre åldersgrupperna är däremot männens andel större än kvinnornas. Störst skillnad i pensionsrätter är det i åldersgrupperna 30-34 år och 35-39 år. Männens genomsnittliga pensionsrätt i de två grupperna är drygt 2 900 kronor jämfört med kvinnornas drygt 2 100 kronor, en skillnad på 800 kronor.

Tabell 2.2

Andel nya pensionssparare grupperade i åldersgrupper, andel i procent, pensionsrätter

Ålder, år	Antal, totalt	Andel		Pensionsrätter		Kvinnors andel av männens, procent
		Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Alla	198 706	46	54	1 595	2 052	78
0-19	38 870	55	45	843	854	99
20-24	85 334	45	55	1 627	1 886	86
25-29	24 100	44	56	2 033	2 504	81
30-34	17 429	43	57	2 137	2 938	73
35-39	12 061	41	59	2 109	2 912	72
40-44	8 239	40	60	2 034	2 751	74
45-49	5 558	41	59	2 125	2 782	76
50-54	3 437	42	58	2 045	2 652	77
55-59	2 026	45	55	1 924	2 402	80
60-64	1 066	44	56	1 666	2 199	76
65-69	384	35	65	1 505	1 825	83
70-74	158	35	65	2 022	2 215	91
+75	44	41	59	2 418	2 069	117

*38 miljarder kronor i nya pensionsrätter*

I december 2015 placerades 38,0 (36,7) miljarder kronor i de olika alternativen av förvaltning inom premiepensionssystemet varav 37,1 miljarder placerades i fondrörelsen och 331,5 miljoner placerades i traditionell försäkring.

#### *4,2 miljarder kronor i återförda rabatter*

I maj återfördes 4 195 miljoner kronor till pensionsspararnas konton. Pengarna är rabatter på fondavgifterna för år 2015. Rabatterna innebär inga nya pengar utan är fondavgifter som har minskat värdeutvecklingen (avkastningen) på inbetalda pensionsrätter som är placerade i fonder. Rabatterna för 2016 uppgår preliminärt till 4 153 miljoner och pengarna kommer att föras över till pensionsspararnas konton i april 2017.

#### *7,6 miljarder kronor i pensionsutbetalningar*

Under 2016 betalades 7 586 miljoner kronor ut i premiepension till 1 405 994 pensionärer. 6,1 miljarder kronor betalades ut till pensionärer med fondförsäkring och 1,5 miljarder till pensionärer med traditionell försäkring. Utbetalningarna ökade därmed med 33 procent jämfört med 2015 medan antalet pensionärer ökade med 7,0 procent. Den genomsnittliga utbetalningen i premiepension under 2016 var 474 kronor i månaden

År 2001 gjordes de första pensionsutbetalningarna i premiepensionen på sammanlagt 400 000 kronor. Pengarna som betalas ut kommer att öka allteftersom premiepensionssystemet fasas in. De flesta pensionärer, 80 procent har sina pensionsmedel placerade i fondförsäkring.

## **2.2 Utvecklingen på de finansiella marknaderna**

### *Positiv utveckling på aktiemarknaderna under 2016*

Utvecklingen på världens viktigaste aktiemarknader var blandad under 2016. Indexet MSCI World Free, som representerar 23 utvecklade länder, steg kraftig fram till mitten av april varefter indexet föll tillbaka. Efter den brittiska omröstningen i juni om medlemskap i EU stod indexet på närmare minus 5 procent. Aktiemarknaderna återhämtade sig dock och vid årsslutet var indexet upp 8,15 procent uttryckt i dollar. Uttryckt i svenska kronor blev uppgången i MSCI World Index 17 procent till följd av att dollarn stärktes mot den svenska kronan. Dollarns värde gentemot den svenska kronan ökade med knappt 9 procent.

Pensionsmyndighetens fondindex bygger numera på värdeutvecklingen i de fonder som finns på Pensionsmyndighetens fondtorget. Fondtorgsindex för alla fonderna på fondtorget var 12,9 procent. Den enskilt bästa fondkategorin under 2016 var kategori Ryssland med en värdeutveckling på 74,0 procent följt av kategori Latinamerika med 36,1 procent.

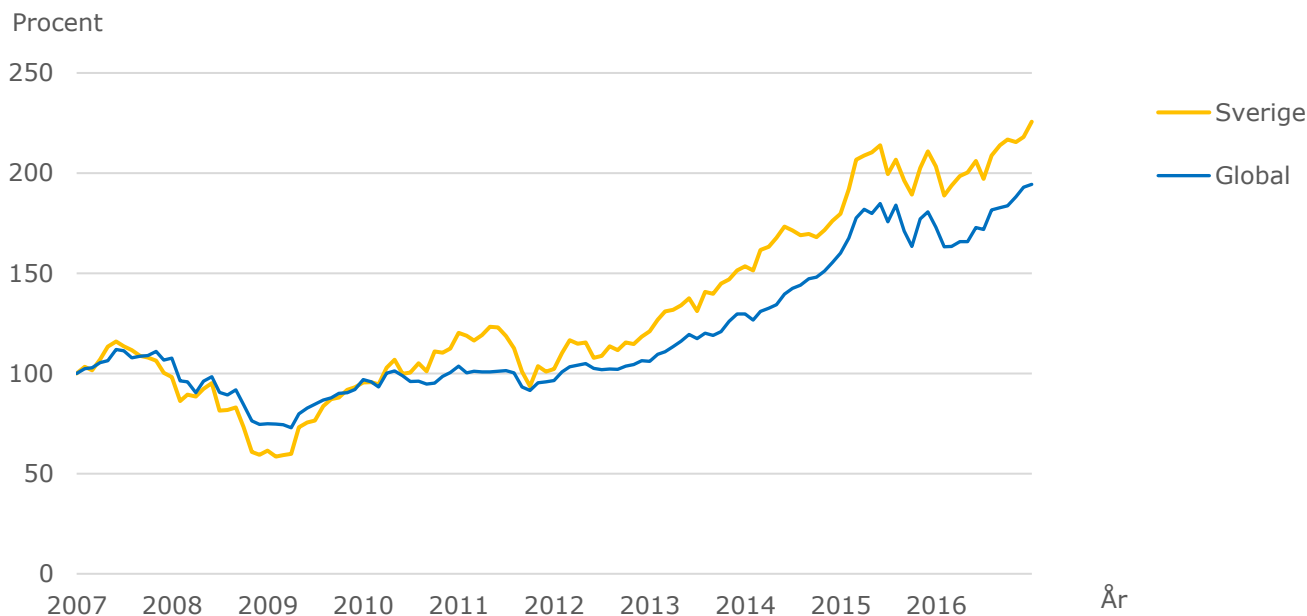
Andra viktiga kategorier var Global med en uppgång med 12,4 procent, Kina plus 9,2 procent och Nordamerika och USA med plus 18,4 procent.

Sämst värdeutveckling för aktiefonder var det i kategorierna Bioteknik med en nedgång på minus 12,2 procent och Läkemedel som slutade på minus 1,3 procent.

På räntemarknaderna steg både de korta och de långa räntorna och slutade svagt uppåt sett över hela året. För pensionssparare som har valt att placera pengar i svenska räntefonder hade en svagt positiv värdeutveckling. Bäst utvecklades kategorin Europa och Euroland med en uppgång på 9,9 procent. Här bidrog en förstärkning av euron gentemot svenska kronan till den positiva utvecklingen. Bästa svenska räntefond var Sverige realränta med plus 7,4 procent.

Diagram 2.1 visar på en lång uppgång sedan november 2008. Under den aktuella perioden har det varit några kortvariga nedgångar bland annat under juni-september 2011, november 2014 och andra delen av 2015. Sedan 2008-11-20, när Sverigeindex bottnade under den aktuella 10-årsperioden, har kategorin Sverige haft en årlig värdeutveckling på 13,7 procent.

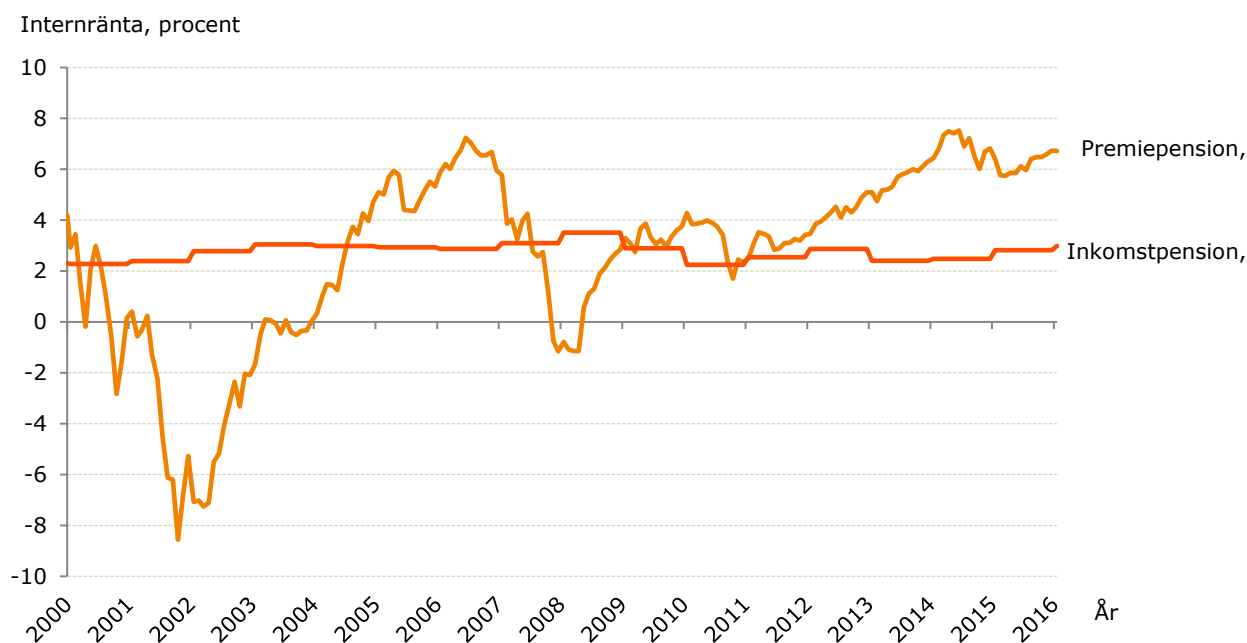
Diagram 2.1  
10 års utveckling för Pensionsmyndighetens index för fondkategorierna Sverige och Global för perioden 2007-2016



#### Värdeutvecklingen i premiepensionssystemet sedan start 6,7 procent

Sedan startåret 1995 när de första pengarna betalades in till premiepensionssystemet har den nominellt årlig värdeutvecklingen varit 6,7 procent och real värdeutvecklingen har varit 5,6 procent. I diagram 2.2 visas värdeutvecklingen för hela fondrörelsen i premiepensionen för perioden 2000-12-13 till 2016-12-31. I diagrammet visas även vilken värdeutveckling kapitalet i premiepensionen skulle ha haft om det hade haft samma värdeutveckling som inkomstpensionen. I båda fallen används måttet kapitalviktad värdeutveckling. Värdeutvecklingen i inkomstpensionen beräknas med inkomstindex eller balansindex. För närvarande används balansindex eftersom inkomstpensionen befinner sig i en period av balansering.

Diagram 2.2  
Värdeutveckling i premiepensionssystemet sedan start, nominellt



#### Avkastning i fondrörelsen<sup>7</sup>, 10,9 procent under 2016

Uppgången på aktiemarknaderna både i Sverige och i stora delar av den övriga världen påverkade värdeutveckling i premiepensionssystemet positivt och den genomsnittliga avkastningen i Pensionsmyndighetens fondrörelse slutade på plus 10,9 procent. Uppgången i fondrörelsen som helhet under 2016 medförde att den genomsnittliga årliga tidsviktade avkastningen sedan start<sup>8</sup> nominellt blev 4,4 procent.

#### Avkastning på fondtorget, 8,6 procent

Av totalt förvaltad kapital inom fondförsäkring är 65,8 procent placerat på fondtorget, vilket motsvarade 632,0 miljarder kronor i slutet av 2016.

#### Avkastning i Sjunde AP-fonden, 15,2 procent

Av totalt förvaltad kapital inom fondförsäkring är 34,2 procent placerat i AP7 Såfa, vilket motsvarade 327,9 miljarder kronor vid utgången av 2016. Andelen kapital i AP7 Såfa har därmed ökat med 1,7 procentenheter sedan föregående år. AP7 Såfa är en fondportfölj som är sammansatt av de två fonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond och förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Värdeutvecklingen i fondrörelsen uttryckt i kronor under 2016 uppgick till 89,9 (49,1) miljarder kronor.

En förklaring till den högre värdeutvecklingen i AP7 Såfa är en större andel aktier under förvaltning jämfört med fonderna på fondtorget. Sjunde AP-fonden tillämpar även hävstång i förvaltningen. Genom konstruktionen med hävstång belånas en del av kapitalet för att öka innehavet i aktier, man höjer därmed det totala aktieinnehavet. Värdeförändringen på det egna kapitalet blir därigenom större eftersom fonden

<sup>7</sup> Måttet som används vid beräkning av fondrörelsens avkastning är tidsviktad avkastning.

<sup>8</sup> Startdatum är satt till 2000–12–13. Alla pensionsrätter var då placerade i fonder vid första valet år 2000.

även kan tillgodogöra sig värdeförändringen i den del av innehavet som är finansierat genom belåning. Effekten av hävstång gäller både i uppgång och i nedgång. Det innebär att vid en nedgång på aktiemarknaderna förstärks nedgången av hävstången. Vid årsskiftet hade AP7 Aktiefond en exponering mot aktiemarknaderna motsvarande 1,25 ggr. Konstruktionen med hävstång är dock förknippad med kostnader. Hävstången är finansierad i USD och det innebär att det uppstår rena räntekostnader men även kostnader i form av valutaeffekter som under perioder kan vara betydande. Genom kostnaderna för hävstången blir avkastningen lägre än 1,25 ggr exponeringen mot aktiemarknaderna.

#### *Högre risk i AP7 Såfa*

En högre aktieandel medför en högre förväntad avkastning men också en högre risk. Måttet på risk som används är standardavvikelse. För perioden 2014-2016 (36 månader) hade Sjunde AP-fonden en risk på 13,9 procent vilken kan jämföras med fondtorgets risk på 10,2 procent.

Sharpkvoten, vilket innebär att fondens värdeutveckling<sup>9</sup> är justerade med den riskfria räntan, var under motsvarande period för Sjunde AP-fondens förvaltning 1,2 och för fondtorget 1,1.

Sammanfattningsvis kan man säga att pensionssparare som har låtit Sjunde AP-fonden förvalta pensionsmedlen inte har fått betalt för den högre risken i form av en högre värdeutveckling under 2016 jämfört med utvecklingen på fondtorget.

---

<sup>9</sup> Sharpekvot: Värdeutveckling minus riskfri ränta, dividerad med risk.

### Nettoinflöde i AP7 Såfa

Vid årsskiftet hade knappt 3,6 miljoner pensionssparare innehav i något av Sjunde AP-fondens alternativ. Flest pensionssparare hade innehav i AP7 Såfa. Antal pensionssparare i Sjunde AP-fondens förvaltning har därmed ökat med drygt 200 000 personer under 2016. Ökningen beror i första hand på de nya pensionsspararna som kom in i systemet under 2015 men även AP7 Aktiefond har haft ett stort inflöde av sparare under 2016. Av nya spararna som hade möjlighet att göra sitt första fondval i april 2016, hade knappt 1 900 valt att göra ett eget fondval fram till årsskiftet 2016 medan övriga nysparare, drygt 181 000 valde att inte göra något eget fondval. De som inte gjorde ett eget fondval fick sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa.

### Inflöde till egen portfölj över tid

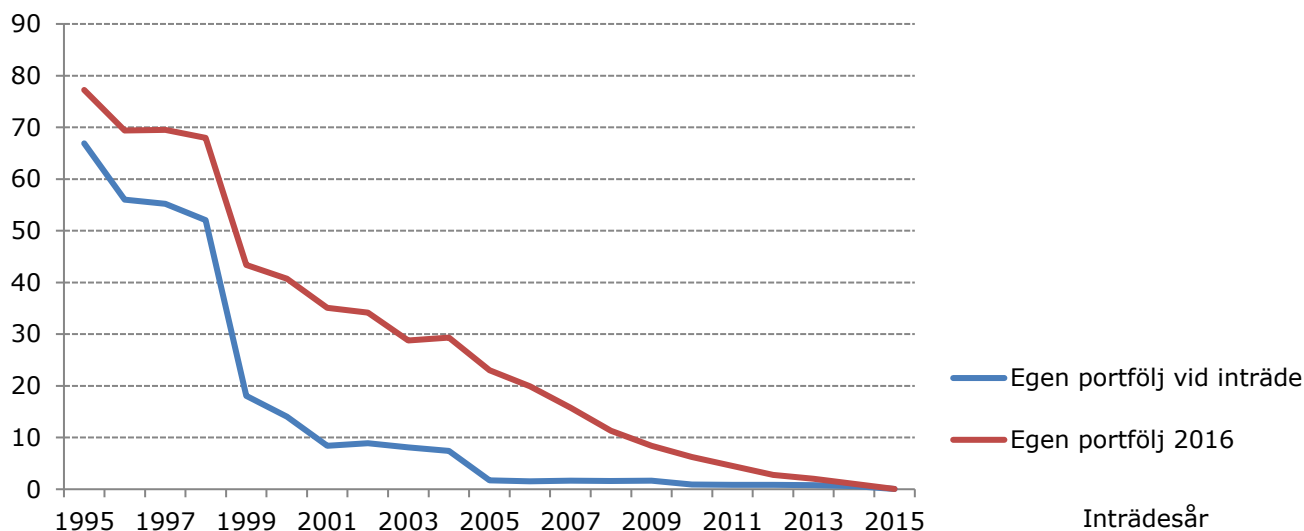
Av de nya sparare som tillkommer varje år är det endast ett litet antal sparare som väljer en egen portfölj. Nya sparare som tillkommer varje år placeras istället till största delen i AP7 Såfa. Ett visst flöde av sparare förekommer dock från AP7 Såfa till egen portfölj.

Diagram 2.3 visar vilket portföljinnehav spararna hade vid inträdet och vid slutet av 2016. Exempelvis valde 1,6 procent av de nya spararna med inträdesår 2005 en egen portfölj. 2016 är det lite drygt 23 procent av pensionsspararna med inträdesår 2005 som har valt en egen portfölj.

Diagram 2.3

Andel pensionssparare som har egen portfölj vid inträde respektive 2016

Andel egen portfölj,  
procent



## Pensionsspararna

Avsnitten 3,4 och 5 beskriver pensionsspararna. Pensionssparare definieras som alla som inte tar ut någon pension. I första hand gäller det alla personer som är under 61 år. Personer som har fyllt 61 år och som har tagit ut pension och som sedan har sänkt uttagsnivå till noll procent räknas även de som pensionssparare. Vid det senaste årsskiftet var det 5 792 772 personer i den första gruppen av pensionssparare och i den andra gruppen var det 5 206 personer.

### 3 Behållning och fördelning av kapitalet

I det här avsnittet visas hur den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas premiepensionskonton är fördelad samt hur fondförmögenheten är fördelad mellan sparare med egen portfölj och AP7 Såfa och kön.

I rapporten är pensionsspararna uppdelade i pensionssparare med egen portfölj och pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa. Pensionssparare med egen portfölj har satt samman en egen portfölj utifrån fondutbudet som finns på Pensionsmyndighetens fondtorg. Pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa har aldrig gjort något fondval på fondtorget. AP7 Såfa kan även väljas aktivt om man tidigare har haft egen portfölj. I rapporten kategoriseras de som pensionssparare med egen portfölj eftersom de har gjort ett eget val.

#### *146 200 kronor i genomsnittlig kontobehållning*

Den positiva utvecklingen på aktiemarknaderna under 2016 bidrog till att den genomsnittliga behållningen på pensionsspararnas konton ökade i värde, se tabell 3.1. I slutet av året uppgick kontobehållningen i genomsnitt till 148 200 (136 600) kronor.

#### *Män har högre kontobehållning*

Män har knappt 23 000 kronor mer i genomsnitt på premiepensionskontot än kvinnor. Uttryckt i procent har män 17 procent högre kontovärde. En förklaring är att män är yrkesaktiva i högre grad än kvinnor och i regel har högre inkomster.

Tabell 3.1

Genomsnittlig behållning på kvinnor och mäns premiepensionskonton vid slutet av 2016, kronor

	Samtliga	Egen portfölj	AP7 Såfa
Alla	148 200	210 000	96 600
Kvinnor	136 400	191 200	88 900
Män	159 300	228 300	103 700

Kontobehållningen ökar när nya pensionsrätter sätts in men behållningen är också beroende av hur värdeutvecklingen på pensionsmedlen har varit under året. På plussidan i kontobehållningen finns nya pensionsrätter, 41,2<sup>10</sup> miljarder kronor och 89,9<sup>11</sup> miljarder kronor i värdeökning.

I diagram 3.1 visas marknadsvärdet 2016. Diagrammet visar marknadsvärde för kvinnor och män uppdelat på pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa. För pensionssparare med egen portfölj kan man utifrån linjernas lutning notera tre olika perioder. Den första perioden sträcker sig från 20-årsåldern

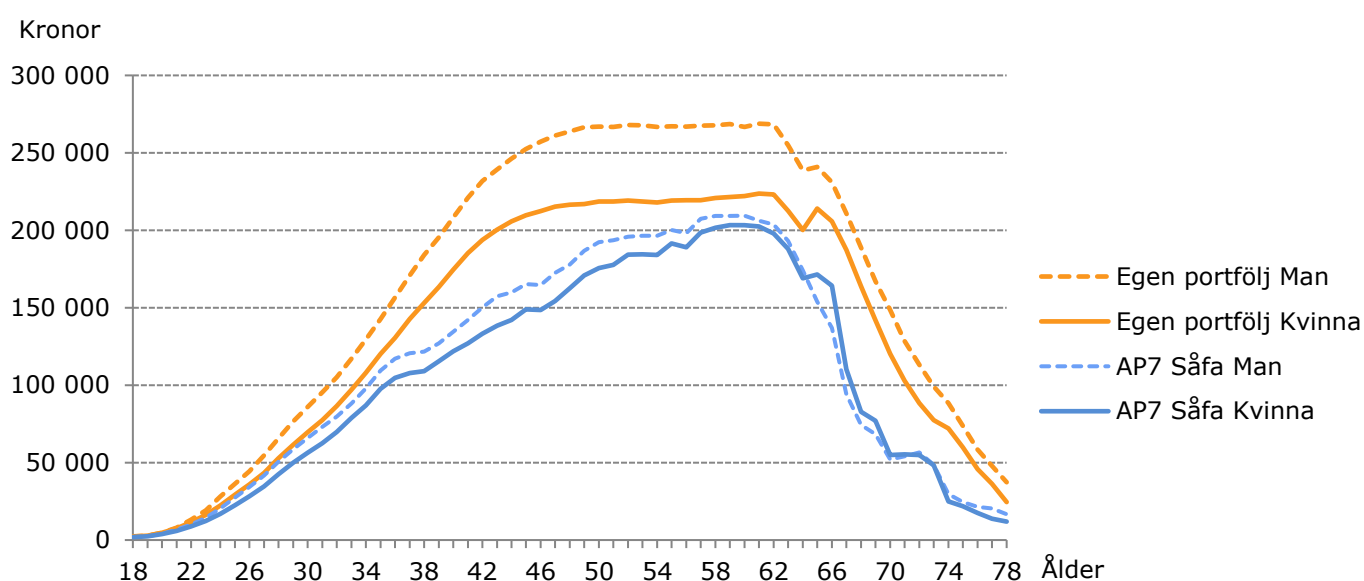
<sup>10</sup> Totalt inflöde i fondförsäkring, nya pensionsrätter, rabatter

<sup>11</sup> Inkluderar även värdeutveckling för pensionärer med fondförsäkring.

till 40-årsåldern. Nästa period går från 40-årsåldern till 60 år och den sista perioden sträcker sig från 60 år till 76 år. De första inbetalade pensionsrätterna till premiepensionen gjordes 1995 i samband med att det nya pensionssystemet startade. För de yngre pensionsspararna har det medfört att de har betalat in till premiepensionen under hela sitt arbetsliv. Mellangenerationen har visserligen i genomsnitt mer pengar på sina konton och har tjänat in pensionsrätter under lika lång tid som de yngre men sett till hela arbetslivet kommer de dock att ha betydligt kortare intjäningstid till premiepensionen. Det är orsaken till att kurvorna planar ut efter 40-årsåldern. För den äldsta gruppen tillkommer även infasningen av pensionssystemet och uttag av pension som gör att kurvorna faller brant efter 61 år. För pensionssparare med AP7 Såfa kan man inte notera samma plåtå efter 40 års ålder.

Diagram 3.1

Genomsnittlig kontovärde efter ålder, uppdelat på Egen portfölj – AP7 Såfa och kvinnor - män



### *Pensionssparare med egna portföljer har högre kontobehållning*

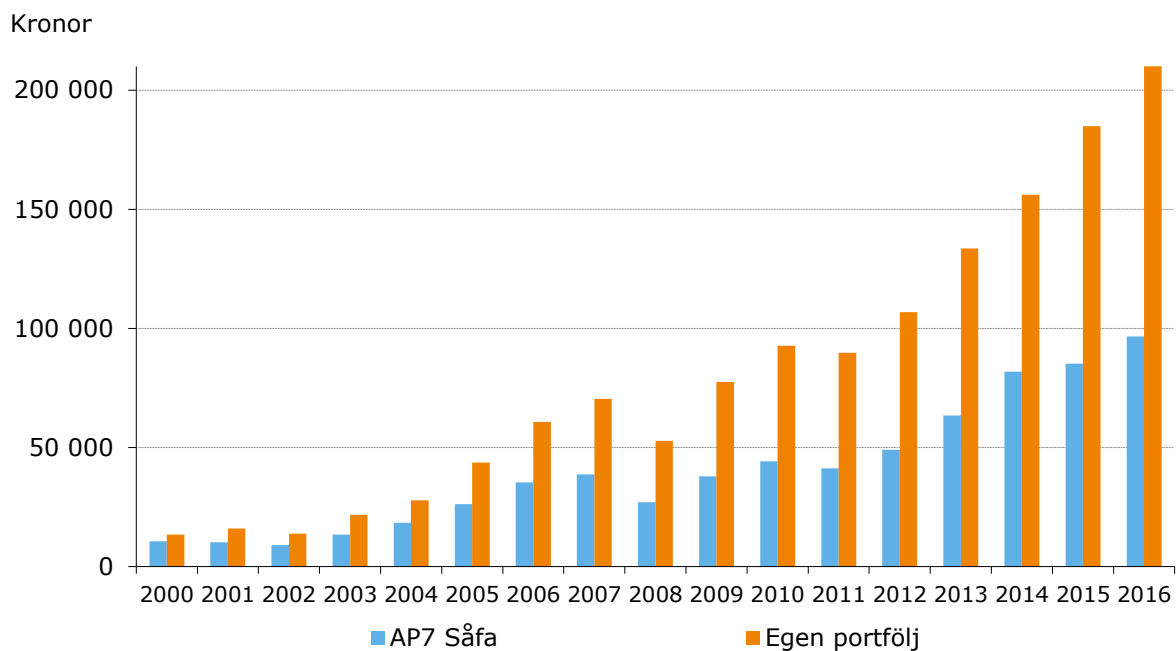
Pensionssparare med egen portfölj har i genomsnitt en högre kontobehållning än sparare med innehav i AP7 Såfa, se diagram 3.2. I slutet av 2016 hade pensionssparare med egen vald portfölj i genomsnitt 210 000 kronor i kontobehållning medan pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa i genomsnitt hade 96 600 kronor.

En förklaring till skillnaden i behållning är att en stor del av kapitalinflödet till AP7 Såfa kommer från unga sparare. Denna grupp av sparare har vanligen låga inkomster och därmed låga pensionsavsättningar, vilket ger en lägre genomsnittlig kontobehållning. De flesta som väljer en egen portfölj gör det senare i livet och har då dels högre inkomster och därmed större pensionsavsättningar, dels några års ackumulerat pensionssparande med sig.



Diagram 3.2

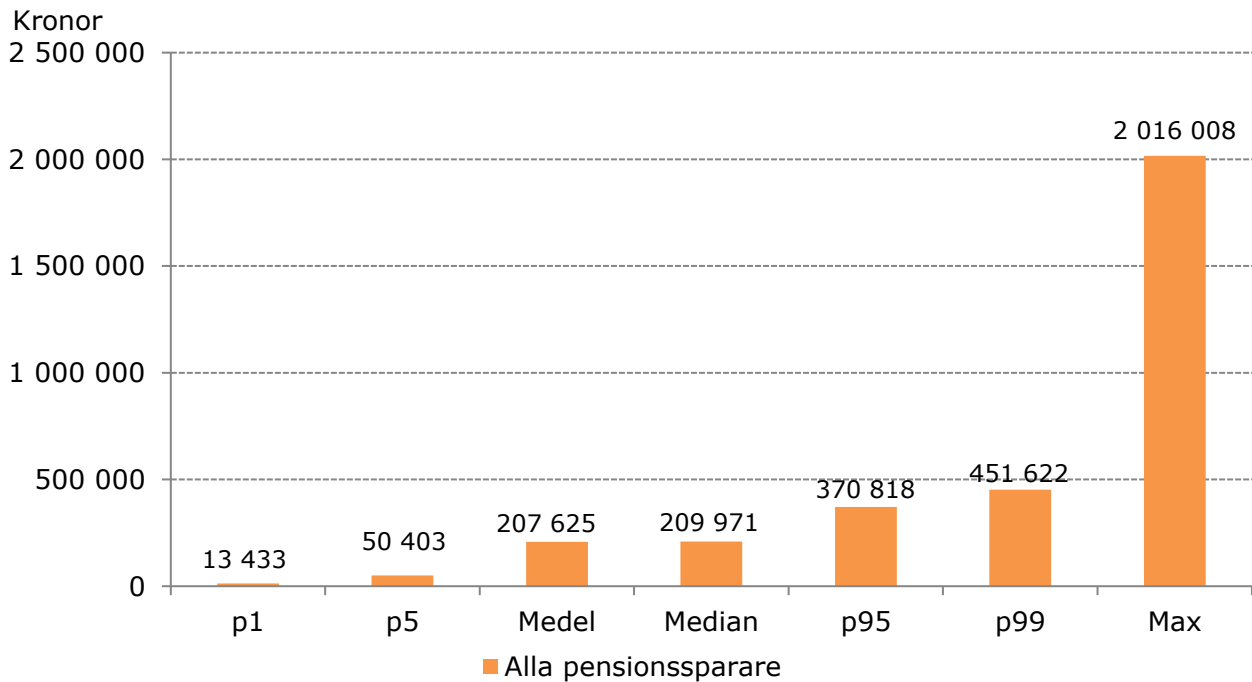
Genomsnittlig behållning på premiepensionskontot för pensionssparare med egen portfölj respektive AP7 Såfa



Anmärkning: Staplarna i diagrammet visar medelvärdet av pensionsspararnas kontobehållning per den 31 december respektive år.

I diagram 3.3 visas kontobehållningen på pensionsspararnas konto med några vanliga statistiska mått. Vid årsskiftet hade drygt en skock pensionssparare ett kapital som översteg en miljon kronor. En pensionssparare hade passerat 2 miljoner kronor i behållning.

Diagram 3.3  
Behållning på premiepensionskontot för 1:a, 5:e, 95:e, 99:e percentilen, medel, median och max



Medelvärdet av kontobehållningen är summan av alla pensionsspararnas behållningar dividerat med antal pensionssparare.

Medianen av kontobehållningen är det värde som ligger i mitten av alla pensionssparares behållningar. Det innebär att det finns lika många pensionssparare med en lägre kontobehållning än medianen som det finns pensionssparare med en högre kontobehållning.

### Hälften av spararna har egen portfölj och förvaltar 69 procent av kapitalet

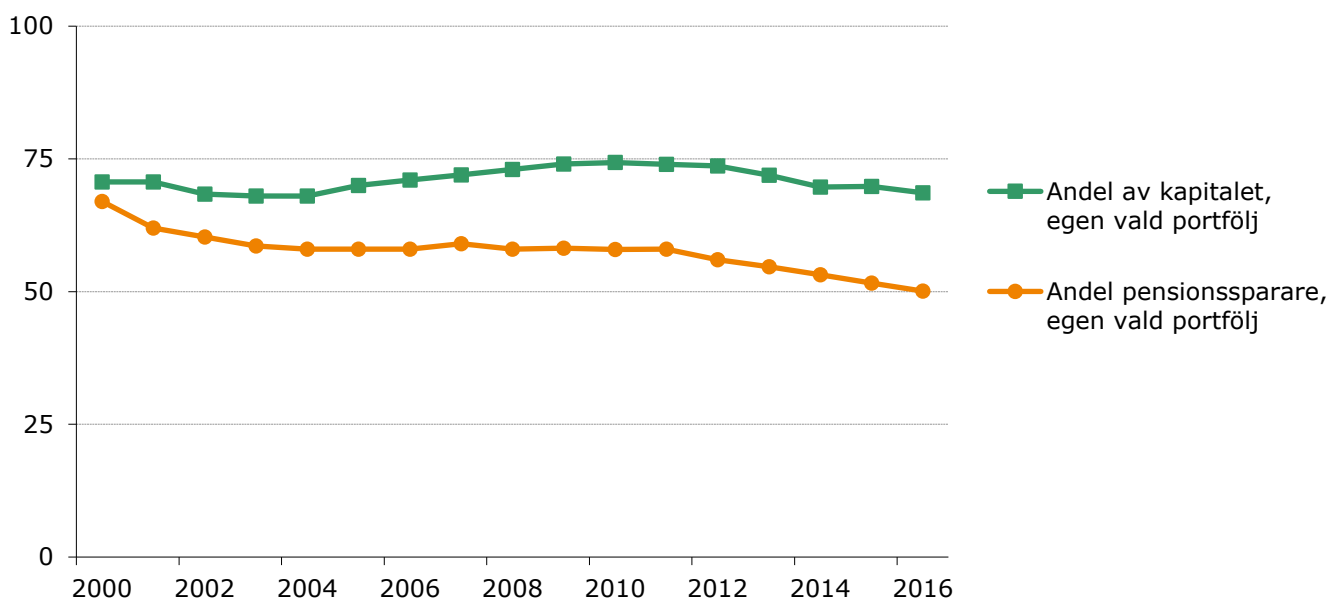
I slutet av 2016 hade drygt 2,8 miljoner pensionsspararna en egen portfölj, det motsvarade lite drygt 50 procent av pensionsspararna. Övriga pensionssparare hade sina medel placerade i AP7 Såfa. Diagram 3.4 visar utvecklingen av andelen sparare med egen portfölj och deras andel av premiepensionskapitalet. Det framgår att andelen med egen portfölj har minskat över tid. Nedgången beror främst på att intresset att välja en egen portfölj är lågt, i synnerhet bland nya sparare. Som tidigare nämnts väljer endast ett fåtal av de nya spararna en egen portfölj.

Samtidigt som andelen pensionssparare med egen portfölj har minskat de senaste åren har även deras andel av kapitalet minskat. Sedan 2011 har de aktivas andel av kapitalet sjunkit från 74 procent till knappt 69 procent vid utgången av 2016. Förklaring till denna utveckling är i första hand den goda värdeutvecklingen för AP7 Såfa de föregående fyra åren.

Diagram 3.4

Andel pensionssparare med egen portfölj och deras andel av kapitalet

Procent



## 4 Värdeutvecklingen för pensionsspararna

I följande avsnitt redovisas värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2016 och värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet år 1995 fram till utgången av 2016. Det innebär att även avkastningen som genererades i den tillfälliga förvaltningen hos Riksgälden före det första fondvalet 2000 är inkluderad.

Värdeutvecklingen är beräknad som kapitalviktad avkastning. Kapitalviktad avkastning benämns även internränta och mäter värdeutvecklingen på pensionsspararnas konto. Internräntan kan jämföras med den ränta som beräknas för ett bankkonto.

I kapitel 2 visades den tidsviktade avkastningen för fonder. Den huvudsakliga skillnaden mellan de två måtten är att när man beräknar kapitalviktad avkastning, tar man hänsyn till de kapitalflöden som sker på spararens konto och tidpunkten för flödena. Måttet kapitalviktad avkastning inbegriper alltså de pensionsrätter som betalas in, ränta på preliminära pensionsrätter, avkastning på spararens fonder, avgift till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgift, rabatt på förvaltningsavgiften samt arvsvinster.

Tidsviktad avkastning, som används vid beräkning av fondernas avkastning, tar däremot inte hänsyn till kapitalflödena som nämns i stycket ovan och inte heller till storleken på det kapital som genererar avkastningen. Fondernas avkastning beror inte på hur mycket spararen har på kontot. Det betyder att det inte har någon betydelse om det är 1 krona eller 1 000 kronor som genererar avkastningen. Ytterligare information om de olika måtten för värdeutveckling finns i bilaga 2.

### 4.1 Värdeutveckling för pensionsspararna under 2016

#### *Uppgången på aktiemarknaderna påverkade värdeutvecklingen positivt*

I avsnitt 2.2 framgick det att aktiemarknaderna överlag utvecklades positivt under 2016. Vissa kategorier gick mycket bra, exempelvis Ryssland medan kategorierna Bioteknik och Läkemedel backade. Kapitalet i premiepensionen är till största delen placerat i aktiefonder och avkastningen på kapitalet är därmed starkt beroende av utvecklingen på aktiemarknaderna. På det stora hela medförde utvecklingen under 2016 därför en mycket god värdeutveckling för de flesta pensionsspararna.

#### *11,6 procent i genomsnittlig värdeutvecklingen år 2016*

Den genomsnittliga värdeutvecklingen för pensionsspararna under 2016 blev 11,6 procent. Pensionssparare med egen portfölj hade i genomsnitt en värdeutveckling på 9,5 procent medan de som hade pengarna placerade i AP7 Såfa hade en värdeutveckling på 13,9 procent. Skillnaden i värdeutveckling mellan AP7 Såfa och fondtorget blev därmed knappt drygt 4 procentenheter.

#### *Små skillnader i värdeutveckling mellan män och kvinnor*

Män med egen vald portfölj hade i genomsnitt en halv procentenhet högre genomsnittlig värdeförändring jämfört med motsvarande grupp kvinnor, 9,7 procent respektive 9,2 procent. För pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa var skillnad i värdeutveckling 0,1 procentenhet mellan kvinnor och män.

Tabell 4.1

Genomsnittlig värdeutveckling under 2016 för samtliga, egen portfölj och AP7 Såfa fördelat på kön, procent

	Samtliga	Egen portfölj	AP7 Såfa
Alla	11,6	9,5	13,9
Kvinnor	11,5	9,2	13,8
Män	11,8	9,7	13,9

Anmärkning: Alla inträdesår, 1995 - 2015

#### Pensionsspararna med egen portfölj halkade efter 2016

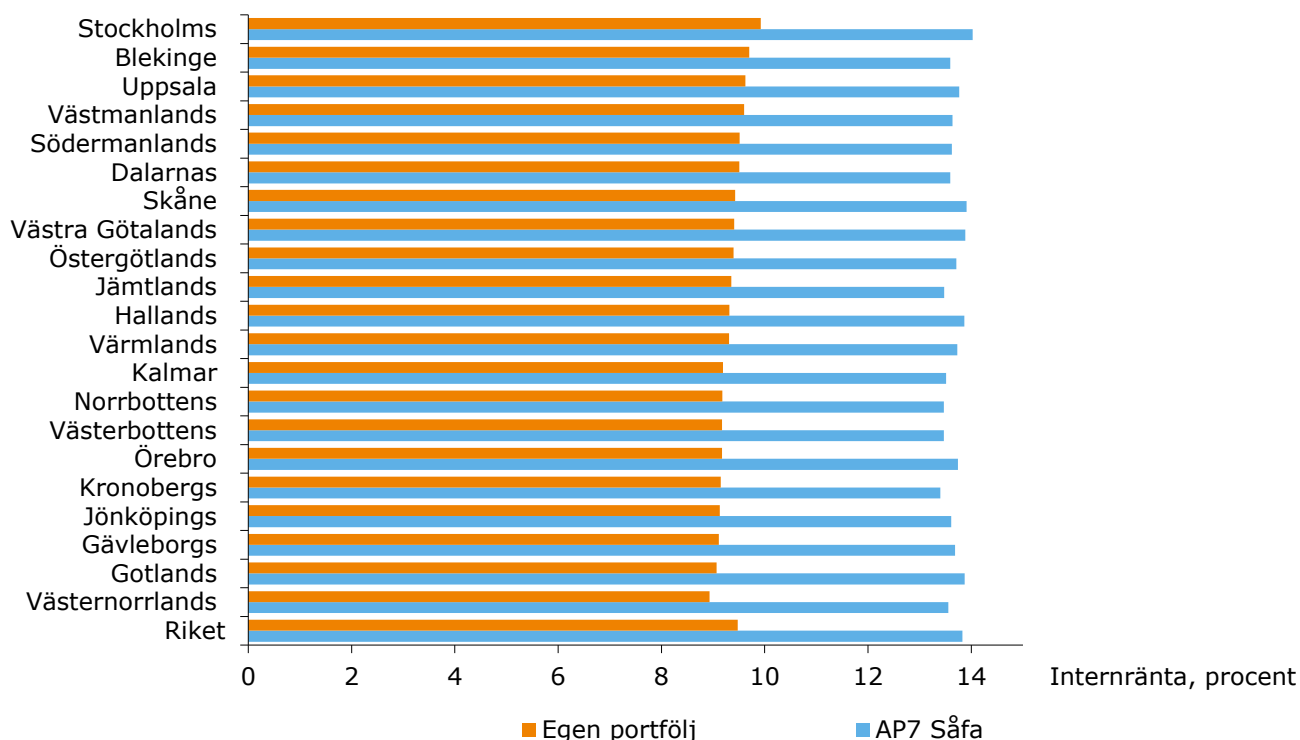
Värdeutvecklingen för pensionssparare där pensionsmedlen var placerade i egen portfölj var i genomsnitt 4,4 procentenheter lägre jämfört med AP7 Såfa. Bäst värdeutveckling bland sparare med egen portfölj hade sparare i Stockholms län med en värdeutveckling på 9,9 procent. Skillnaden mellan länen i värdeutveckling (min – max) för de med egen portfölj var knappt en procentenhet.

#### Klart bättre värdeutveckling för pensionssparare i AP7 Såfa

Pensionssparare med pensionsmedlen placerade i AP7 Såfa hade en betydligt högre värdeutveckling under 2016 jämfört med pensionssparare med egen portfölj. I genomsnitt hade pensionssparare med AP7 Såfa en värdeutveckling på 13,8 procent. Det skiljer något mellan länen i värdeutveckling och det beror på olika inbetalningar till premiepensionen. Liksom hos pensionssparare med egen portfölj är skillnaderna i värdeutveckling små mellan länen. Som mest är skillnaden 0,4 procentenheter mellan högsta och lägsta värdeutveckling.

Diagram 4.1

Genomsnittlig värdeutveckling för 2016 fördelat på län



I diagram 4.2 visas värdeutveckling per percentil under 2016 för pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa. Av diagrammet framgår det att en liten del av pensionssparare med egen portfölj hade en mycket god värdeutveckling under 2016. Den 100:e percentilen hade en värdeutveckling runt 80 procent. De sparare som fick den goda värdeutvecklingen under 2016 hade sitt kapital till största delen placerat i rysslandfonder. För sparare med kapitalet placerat i någon av fondkategorierna Bioteknik eller Läkemedel blev däremot värdeutveckling sämre. Både kategorierna utvecklades negativt under 2016. Den första percentilen representerar de pensionssparare som hade sitt kapital placerat i någon av Falcon Funds fonder.

Diagram 4.2

Värdeutveckling under 2016 efter percentiler, AP7 Såfa och egen portfölj under 2016

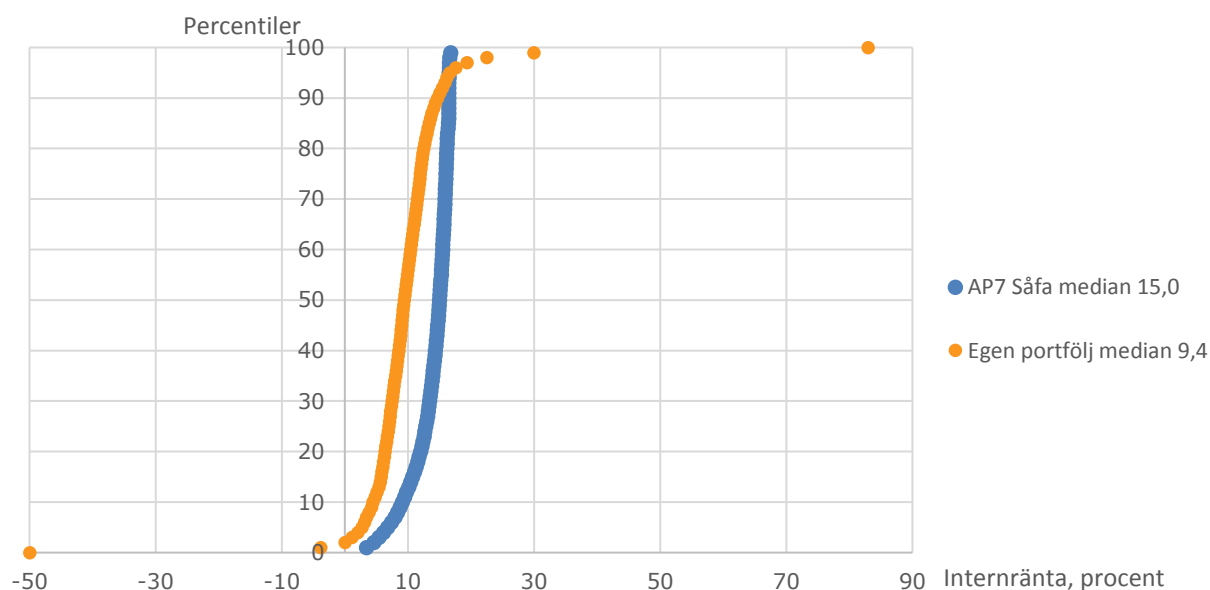
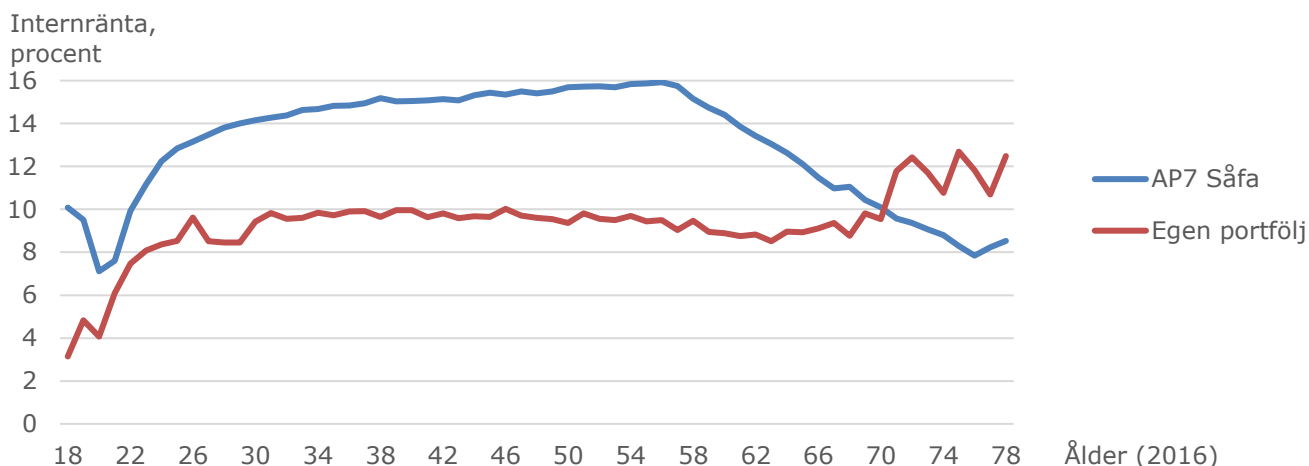


Diagram 4.3 visar värdeutvecklingen för pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa per ålder. Enligt tidigare tabeller och diagram hade sparare med förvaltning i AP7 Såfa högst genomsnittlig värdeutveckling under 2016. Högst värdeutveckling hade de som var runt 55 år. Efter 55 års ålder minskar aktieandelen i AP7 Såfa med 3 procent per år och värdeutvecklingen minskar därför fram till 75 år ålder.

Diagram 4.3

Värdeutveckling under 2016 uppdelat på sparare med AP7 Såfa och egen portfölj per ålder



## 4.2 Värdeutveckling för pensionsspararna sedan start

### 6,7 procent i årlig nominell värdeutvecklingen sedan start

Den positiva värdeökningen av premiepensionsmedlen under 2016 har påverkat den genomsnittliga värdeutvecklingen per år positivt. Genomsnittlig värdeökning per år sedan start uppgick till 6,7 procent, se tabell 4.2. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer enskilda års värdeutveckling att få ett minskat genomslag på den genomsnittliga värdeutvecklingen sedan starten av inbetalningarna.

### 5,5 procent i årlig real värdeutvecklingen sedan start

Den genomsnittliga nominella värdeutvecklingen för pensionsspararna som kom in i premiepensionssystemet 1995 motsvaras av en årlig real värdeökning på 5,5 procent.

### Ingen skillnad mellan kvinnor och mäns värdeutveckling sedan start

Av tabell 4.2 framgår även att den genomsnittliga årliga värdeökningen har varit i stort sett lika för kvinnor och män.

Tabell 4.2

Genomsnittlig värdeutveckling per år för pensionssparare med egenportfölj samt för sparare med AP7 Såfa, efter kön, inträdesår 1995

	Samtliga	Egen portfölj	AP7 Såfa
Alla	6,7	6,3	8,5
Kvinnor	6,6	6,2	8,5
Män	6,7	6,3	8,4

Anmärkning: I tabell 4.2 ingår endast pensionssparare med inträdesår 1995.

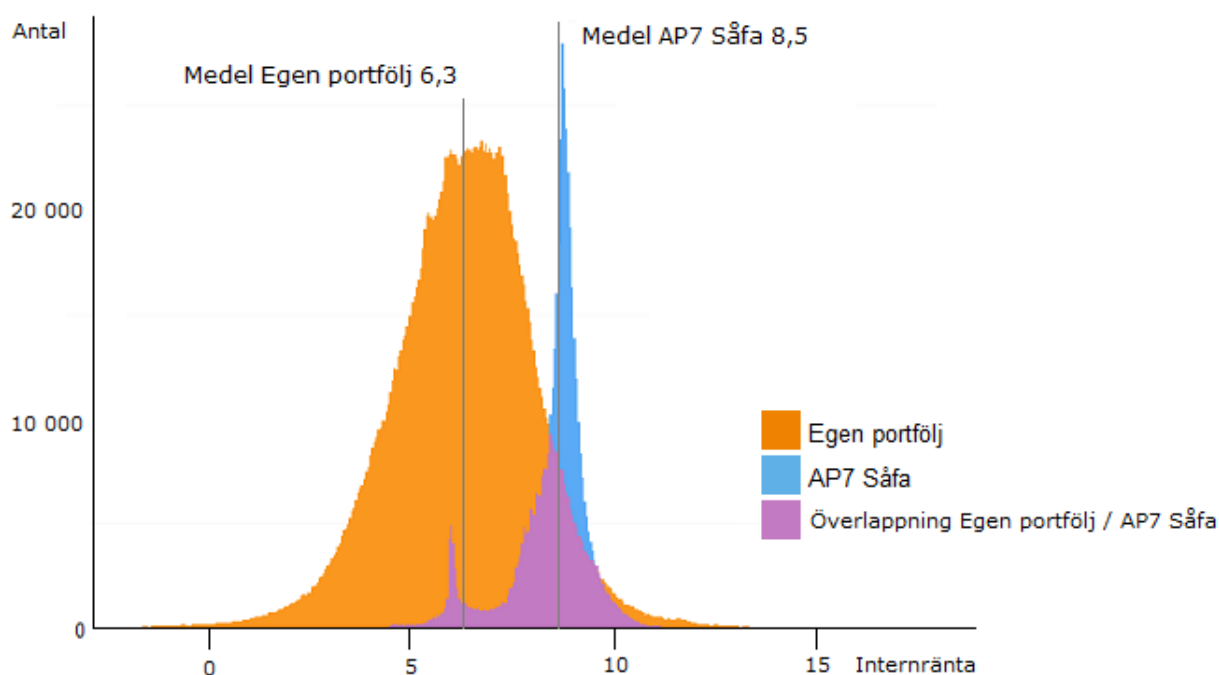
### Ökad skillnad i värdeutveckling mellan egen portfölj och AP7 Såfa

Den genomsnittliga värdeutvecklingen per år för pensionssparare med egen portfölj var 6,2 (6,0) procent och 8,5 (7,9) procent för de med innehav i AP7 Såfa. Skillnaden i värdeutveckling har därmed ökat något från 1,9 procentenheter till 2,2 procentenheter under 2016. I diagram 4.4 visas fördelningen av genomsnittlig årlig internränta med ett histogram för alla pensionssparare med inträdesår 1995. I histogrammet visas pensionssparare med egen portfölj med orange färg och AP7 Såfa med blå färg. I det lila fältet överlappar pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa varandra. Pensionssparare med

egen portfölj är tämligen jämt fördelade runt medelvärdet 6,3 procent. Även pensionssparare med AP7 Såfa är tämligen jämt fördelade runt medelvärdet 8,2 procent förutom ett mindre antal pensionssparare som ligger i intervallet fem till sju procent. 95 procent av spararna med egen portfölj ligger i intervallet 2,7–9,8 procent. Spridningen är därmed 7,1 procentenheter. Sparare med AP7 Såfa har mindre spridning. 95 procent av spararna med AP7 Såfa ligger i intervallet 6,5–10,4 procent. Spridningen är därmed 3,8 procentenheter.

Diagram 4.4

Genomsnittlig årlig värdeutveckling för premiepensionen, inträdesår 1995 uppdelat på sparare med egen portfölj och AP7 Såfa



I diagram 4.5 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med inträdesår 2005 uppdelat på sparare med egen portfölj och AP7 Såfa. Diagrammet är framtaget för att visa skillnaden i populationer mellan olika inträdesår. Diagram 4.3 med inträdesår domineras av pensionssparare med egen portfölj. Vid första valet år 2000 valde 67 procent egen portfölj. I diagram 4.4 är förhållandena i det närmaste det omvända. Totalt tillkom 131 600 nya sparare år 2005. Vid årsskiftet 2016/2017 hade knappt 30 000 sparare valt en egen portfölj och cirka 100 000 hade kapitalet placerat i AP7 Såfa. Genomsnittlig värdeutveckling för egen portfölj är 7,8 procent. 95 procent av spararna ligger inom intervallet 3,0 procent och 12,5 procent. Spridningsintervallet är därmed 9,4 procentenheter.

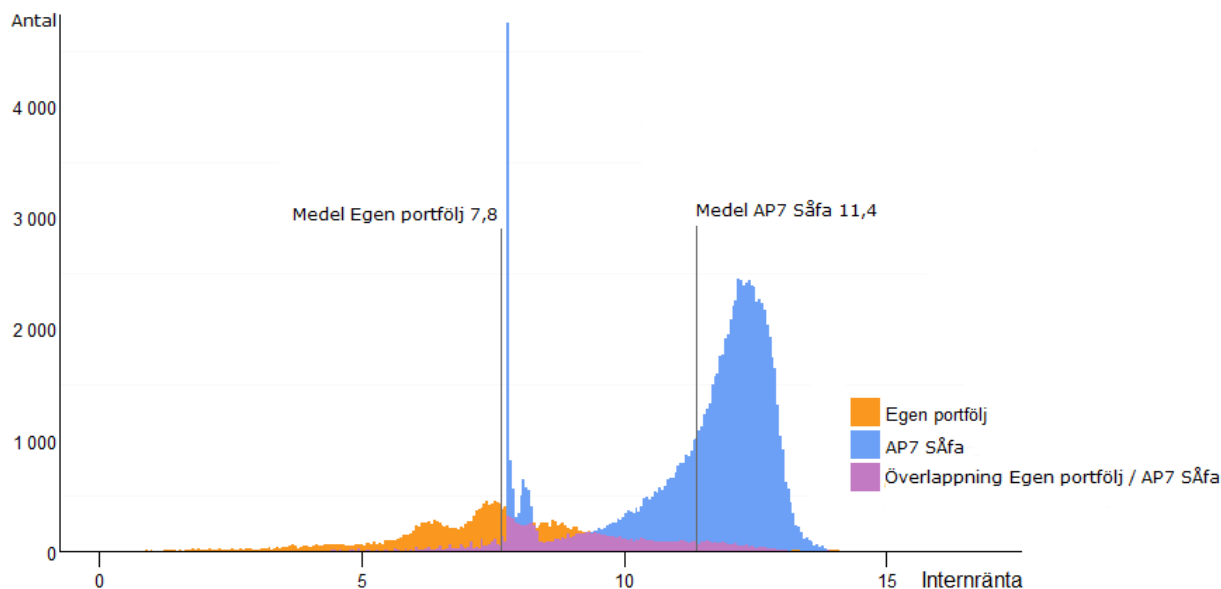
För sparare med AP7 Såfa är den genomsnittliga värdeutvecklingen 11,4 procent och 95 procent av spararna ligger inom intervallet 8,1 procent och 14,7 procent. Spridningsintervallet är därmed 6,6 procentenheter.

Vid en jämförelse med sparare med inträdesår 1995 i diagram 4.4 och sparare med inträdesår 2005 i diagram 4.5 framgår det att spridningen är mindre för sparare med inträdesår 1995. Den lägre spridningen gäller både för sparare med egen portfölj och för sparare med AP7 Såfa.



Diagram 4.5

Genomsnittlig årlig värdeutveckling för premiepensionen, inträdesår 2005 uppdelat på sparare med egen portfölj och AP7 Såfa



I diagram 4.6 visas värdeutveckling per percentil sedan start för alla pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa. Det betyder att pensionssparare från alla inträdesår, 1995-2015 finns med i dataunderlaget. Inom de flesta percentiler har värdeutveckling varit bäst för pensionssparare med AP7 Såfa. Undantag är den 100:e percentilen där pensionssparare med egen portfölj har haft en bättre värdeutveckling än pensionssparare med AP7 Såfa.

Diagram 4.6

Värdeutveckling sedan start efter percentiler, AP7 Såfa och egen portfölj

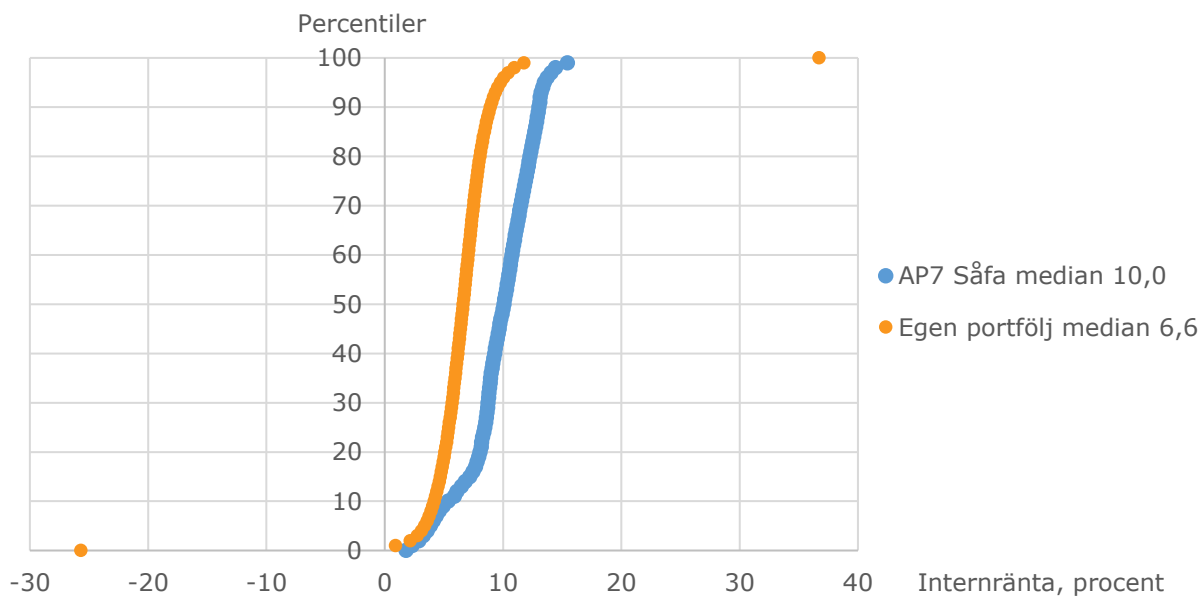
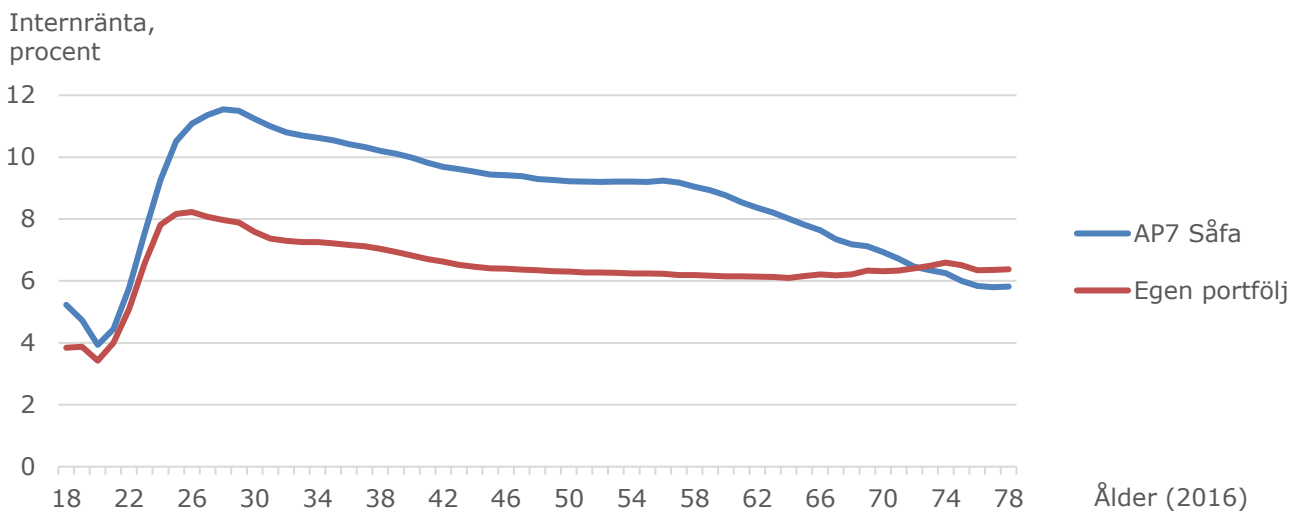


Diagram 4.7 visar värdeutvecklingen för pensions sparare med egen portfölj och AP7 Såfa per ålder. Sparare med förvaltning i AP7 Såfa har i de flesta åldrar högst genomsnittlig värdeutveckling sedan start. Undantaget är de äldsta spararna. Sparare med egen portfölj över 72 år har haft en högre genomsnittlig värdeutveckling jämfört med sparare som har AP7 Såfa. Anledningen är den minskning av andelen aktier som börjar efter 55 års ålder i AP7 Såfa fram till 75 år ålder.

Diagram 4.7  
Värdeutveckling sedan start uppdelat på sparare med AP7 Såfa och Egen portfölj per ålder



#### Värdeutvecklingen beroende på inträdesår

I diagram 4.8 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter inträdesår<sup>12</sup>. Det framgår att värdeutvecklingen har varit positiv, både för dem med egen portfölj och för dem med AP7 Såfa. Bäst har det gått för sparare som kom in i systemet under perioden 2006 – 2010. Nominellt har de haft en årlig genomsnittlig värdeutveckling i storleken 12-13 procent.

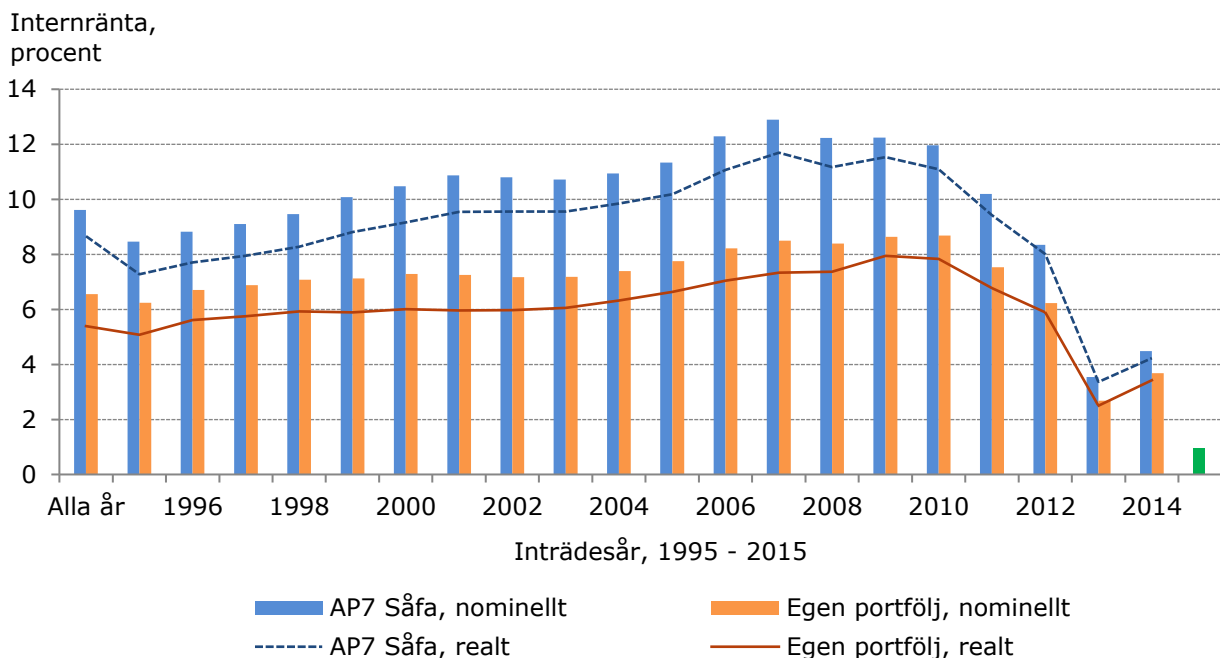
Staplarna längst till vänster i diagram 4.6 visar värdeutvecklingen för alla inträdesår, 1995-2015. I genomsnitt har värdeutvecklingen varit högst för de som har haft sina pensionsmedel placerade i AP7 Såfa. För dem har årlig värdeutveckling varit 9,6 procent medan sparare med egen vald portfölj har haft en årlig värdeutveckling på 6,6 procent.

Sparare med inträdesår 2015 hade vid utgången av 2016 inte gjort något fondval och visas därför med en egen stapel vid inträdesåret 2015.

<sup>12</sup> Inträdesår, det år som den första pensionsrätten tjänas in

Diagram 4.8

Genomsnittlig värdeutveckling per år för perioden 1995–2015 efter inträdesår för pensionssparare med egen portfölj och för sparare med AP7 Såfa, internränta, nominellt och reallt



**99,6 procent av pensionsspararna har haft en nominellt positiv värdeutveckling**

99,6 procent av pensionsspararna har sedan start haft en genomsnittligt nominellt positiv värdeökning på sitt premiepensionssparande, oavsett om de har en egen portfölj eller om pensionsmedlen har varit placerade i AP7 Såfa. Ju äldre premiepensionssystemet blir desto mindre relevant är den nominella värdeutvecklingen av fonderna som beskrivning av utvecklingen. För att avgifterna (premierna) som betalas till systemet inte ska förlora i köpkraft måste den nominella värdeutvecklingen vara minst lika med prisutvecklingen. För att avgifterna till premiepensionen inte ska förlora i värde i förhållande till inkomstutvecklingen måste värdeutvecklingen vara minst lika med inkomstutvecklingen.

Tabell 4.3 visar värdeutvecklingen för alla pensionssparare för alla inträdesår 1995-2015. I genomsnitt för alla har värdeutvecklingen varit 8,1 procent. För pensionssparare med egen portfölj har värdeutvecklingen varit 6,5 procent och för sparare med AP7 Såfa har den varit drygt 3 procentenheter högre, 9,6 procent. Skillnaden i värdeutveckling mellan kvinnor och män är marginell.

Tabell 4.3

Genomsnittlig värdeutveckling för pensionssparare med egen portfölj samt för sparare med AP7 Såfa, efter kön alla inträdesår

	Samtliga	Egen portfölj	AP7 Såfa
Alla	8,1	6,5	9,6
Kvinnor	8,0	6,5	9,6
Män	8,1	6,5	9,6

Anmärkning: I tabell 4.3 är alla pensionssparare medräknade, oavsett inträdesår.

Diagram 4.9 visar fördelningen av den årliga internräntan från start för alla pensionssparare vid slutet av år 2016. Här ingår pensionssparare från alla inträdesår, från 1995 till 2015. Diagrammet visar utvecklingen för pensionssparare med egen portfölj, AP7 Såfa och nya sparare. Över 99 procent har haft en positiv värdeutveckling. Största andelen av pensionsspararna med egen portfölj ligger i intervallet 3 till 10 procent med en koncentration runt 6 till 7 procent. För pensionssparare med förvaltning i AP7 Såfa ligger det stora flertalet i intervallet 7 till 13 procent. Pensionssparare med egen portfölj är nästan normalfördelade med en topp runt 7 procent. För de med AP7 Såfa kan man inte se någon motsvarande topp i värdeutvecklingen. Värdeutvecklingen är mera spridd bland pensionssparare med innehav i AP7 Såfa. Nyspararna är representerade med en egen grön stapel vid drygt två procent i värdeutveckling.

Diagram 4.9  
Genomsnittlig värdeutveckling per år för premiepensionen, uppdelat på egen portfölj, AP7 Såfa och nya sparare, inträdesår 1995–2015, internränta

Antal pensionssparare

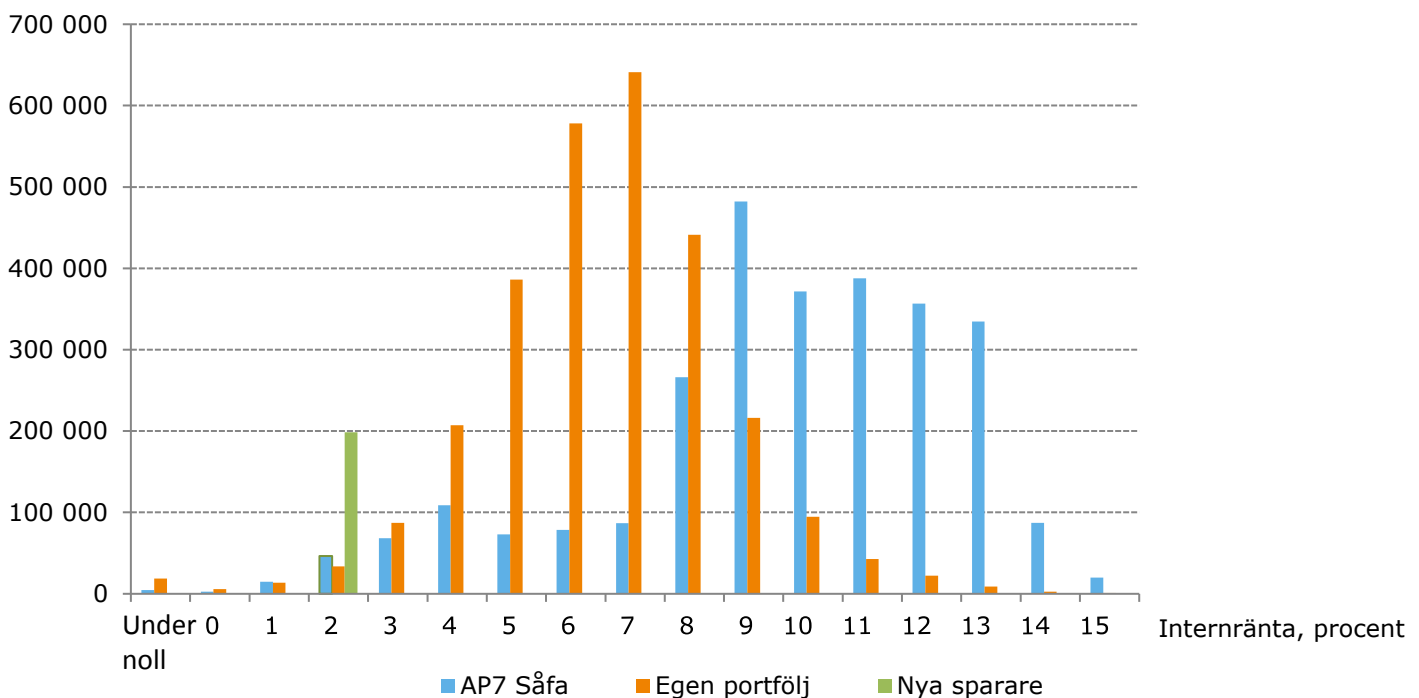
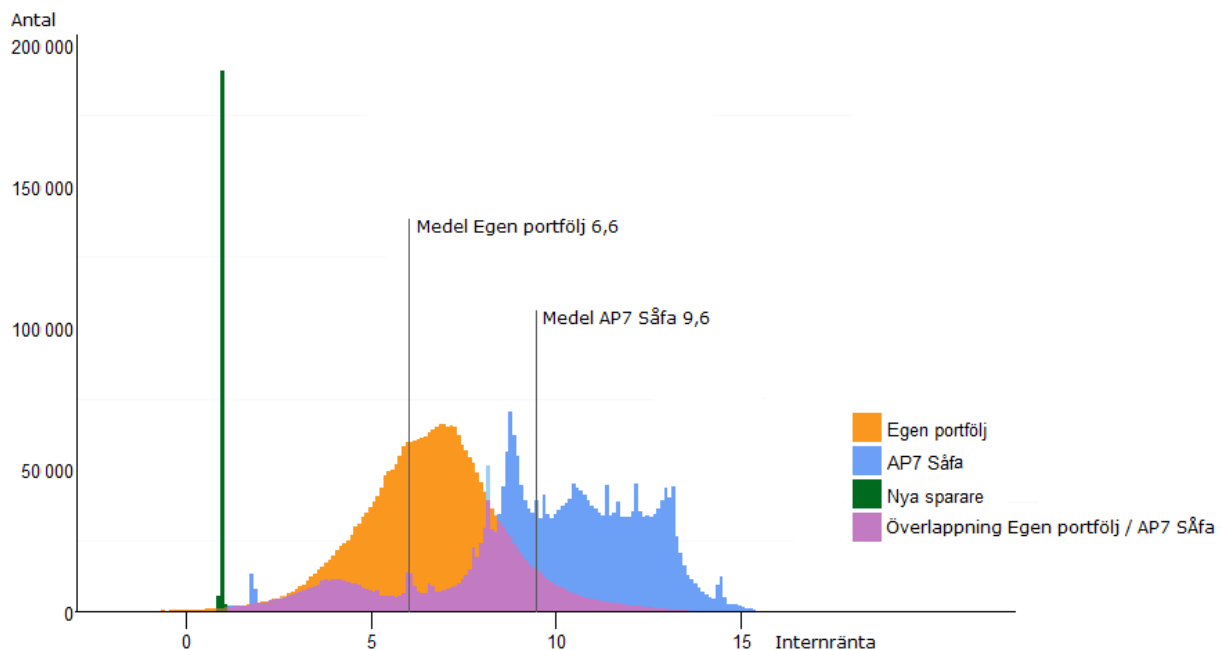


Diagram 4.10 visar fördelningen av genomsnittlig årlig internränta med ett histogram för alla pensionssparare från start. Alla pensionssparare med inträdesår från 1995 till 2015 ingår i dataunderlaget. I histogrammet visas pensionssparare med egen portfölj med orange färg, AP7 Såfa med blå färg och nya sparare med grön färg. I det lila fältet överlappar pensionssparare med egen portfölj och AP7 Såfa varandra.

Dataunderlaget till diagram 4.10 är samma data som till diagram 4.9.

Diagram 4.10

Genomsnittlig värdeutveckling per år för premiepensionen, inträdesår 1995–2015



95 av spararna med egen portfölj ligger i intervallet 2,6 – 10,5 procent. Spridningsintervallet blir därmed 7,9 procent. Sparare med AP7 Såfa har en större spridning. 95 procent av spararna med AP7 Såfa ligger i intervallet 3,6 – 15,6 procent. Spridningsintervallet blir därmed 12,0 procent. Jämfört med föregående år har spridningen minskat något. Den minskade spridningen beror på att de med låg årlig värdeutveckling förflyttas mer till höger i diagrammet av den goda värdeutvecklingen under 2016, jämfört med de med hög årlig värdeutveckling.

I diagrammet finns en tydlig topp vid knappt 2 procent. Toppen representerar nya pensionssparare med inträdesår 2015 och består av drygt 198 000 individer. Pensionsrätterna har förvaltats av riksgälden och alla har då fått samma ränta. De övriga markerade topparna bland personer som har sina pengar placerade i AP7 Såfa pensionssparare indikerar olika inträdesår.

### Små skillnader mellan länen

Skillnaderna i värdeutveckling mellan länen sedan start är små. För pensionssparare med innehav i AP7 Såfa skiljer det 0,4 procentenheter mellan Stockholms län med en genomsnittlig värdeutveckling på 9,8 procent och Västernorrlands län med en värdeutveckling på 9,4 procent se diagram 4.8

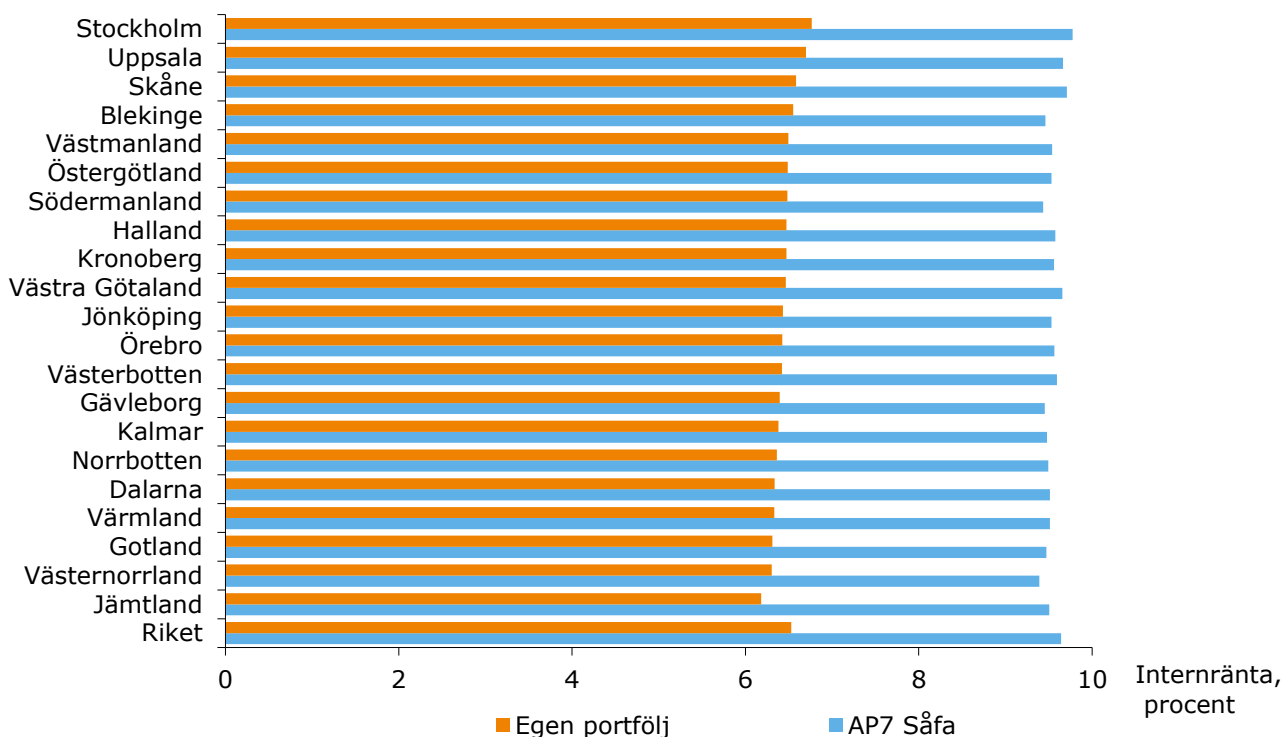
Även bland pensionssparare med egna portföljer är skillnaderna små. Pensionssparare i Stockholms län har haft den högsta värdeutvecklingen med 6,8 procent medan sparare i Jämtlands län har haft lägst värdeutveckling med 6,2 procent. Skillnaden i värdeutveckling sedan start är därmed 0,6 procentenheter. Spridningen inom de två grupperna, sparare med AP7 Såfa och egna portföljer är således liten. Däremot är spridningen mellan grupperna stor, 3,0 procentenheter.

Att dra några entydiga slutsatser utifrån uppgifterna ovan är vanskligt. De två kollektiven skiljer sig åt i flera avseenden. Den genomsnittliga åldern för sparare med egna portföljer är 48,2 år och för sparare i AP7 Såfa är den 36,8 år, skillnaden är därmed 11,4 år mellan de två grupperna av pensionssparare. De yngsta pensionsspararna med egen portfölj bor i Stockholms län med en genomsnittlig ålder på 47,7 år medan de äldsta bor i Gotlands län, 49,4 år. Genomsnittligt yngsta pensionsspararna med AP7 Såfa bor i Västerbottens län med en ålder av 33,4 år och de äldsta bor i Södermanlands län, 37,2 år.

Störst andel pensionssparare med egen portfölj finns i Västernorrlands och Jämtlands län. Där har 61 procent av pensionsspararna en egen portfölj. Lägst andel med egen portfölj finns i Stockholms län där 45 procent av pensionsspararna har en valt en egen portfölj.

Aktieandelen är betydligt lägre bland sparare med egna portföljer och det kanske är rimligt med tanke på den att den genomsnittliga åldern är högre. En annan påtaglig skillnad är att andelen pensionssparare som har varit med sedan starten 1995 är betydligt högre bland dem med egna portföljer.

Diagram 4.11  
Genomsnittlig årlig värdeutveckling sedan start fördelad på län



### 4.3 Kundproblem inom premiepensionsområdet

#### *Många pensionssparare kontaktade kundservice 2016*

Under 2016 blev Pensionsmyndighetens kundservice kontaktad av ett stort antal pensionssparare som framförde klagomål och synpunkter på aktörer som säljer olika tjänster inom premiepensionsområdet. I promemorian *Rapporterade kundproblem inom premiepensionsområdet* är en genomgång av alla klagomål och synpunkter som rapporterades in till Pensionsmyndighetens kundservice under 2016. Totalt inkom 1 119 klagomål och synpunkter.

Det som fick flest pensionssparare att kontakta Pensionsmyndighetens kundservice var ”Utskick av fondbytesklanketter” och där nämndes först och främst Advisor. Andra klagomål och synpunkter som fick pensionsspararna att kontakta kundservice var ”oro för att förvaltningsbolag kommer åt kontot och missnöje med förvaltning”. I tabell 4.4 finns en sammanställning över de aktörer som fick flest klagomål under 2016. Namnen är inte kompletta men det är så aktörerna blev inrapporterade av pensionsspararna.

Tabell 4.4

Aktörer som fick flest klagomål och synpunkter under 2016<sup>13</sup>

Aktör	Antal klagomål/synpunkter
Advisor	257
Konsumentkraft	84
Falcon	73
Lundstedt Fond och Finans	67
Allra	58
Pensionskraft	39
Zensum	36
Sff, Svensk fond & försäkringsanalys	27
Solidar	23
Svensk pensionstjänst	21
Svenska fonder	16
Monyx	11
Zmartic	8

Tabell 4.5 nedan, visar de fondförvaltare som är kopplade till de aktörer som fick flest klagomål under 2016. Tabellen visar även antal pensionssparare och hur mycket kapital som förvaltas av dessa aktörer. Totalt är det 440 000 pensionssparare och det förvaltade kapitalet uppgår till drygt 65 miljarder kronor. De utgör därmed en sjättedel av alla pensionssparare med egen portfölj.

<sup>13</sup> Anteckningar från Pensionsmyndighetens kundservice

Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2016

Tabell 4.5

Fondförvaltare kopplade till kopplade till aktörerna i tabell 4.4, antal sparare, marknadsvärde i miljoner kronor

Fondförvaltare	Antal sparare	Marknadsvärde, miljoner kronor
Advisor Fondförvaltning AB	48 097	4 493
Falcon Funds SICAV Plc	21 147	2404
Oppenheim Asset Management Services S.à.r.l	4 994	675
Allra Asset Management S.A.	121 065	18 737
Isec Services AB	7 068	1 004
Lantern Structured Asset Management	7 693	797
Lemanik Asset Management Luxembourg S.A.	7 963	418
Solidar Fonder AB	82 465	17 319
Nordic Fund Services S.A.	129 524	17 818
Zmartic Fonder AB	10 538	1 589
Summa	440 534	65 255

Störst andel, var femte pensionssparare med egen portfölj och som har sitt kapital i någon av fonderna som förvaltas av aktörerna i tabell 4.5 finns i Jämtlands och Västerbottens län. Lägst andel, var tionde pensionssparare med egen portfölj som har sitt kapital hos någon av aktörerna i tabell 4.5 finns i Stockholms län.

Genomsnittligt pensionskapital uppgår till 178 500 och det är 31 600 kronor mindre jämfört med den genomsnittliga pensionsspararen med egen portfölj. Kvinnor och män har i samma utsträckning kapitalet hos någon av aktörerna i tabell 4.5. Yngre pensionssparare med egen portfölj tenderar att i högre grad ha sitt kapital placerat hos någon av aktörerna. Sett till inträdesår är det störst andel pensionssparare med inträdesår 2008 som låter någon av aktörerna förvalta premiepensionen. Antalet är dock måttligt, drygt 3 000 pensionssparare och orsaken är att det är få av de yngre pensionsspararna som väljer egen portfölj. Flest pensionssparare med förvaltning i rådgivningsföretag är de med inträdesår 1995 och det beror på att det totala antalet pensionssparare med inträdesår 1995 är ojämförligt störst.

I tabell 4.6 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egen portfölj, AP7 Såfa och pensionssparare med kapitalet placerat hos någon av aktörerna i tabell 4.5. Av tabellen framgår det att pensionssparare med innehav i AP7 Såfa har haft bäst värdeutveckling sedan start med 9,3 procent. Högst värdeutveckling under 2016 hade pensionssparare med egen portfölj. Pensionssparare med kapitalet placerat hos någon av aktörerna i tabell 4.5 har inte haft samma positiva värdeutveckling som de andra två grupperna.



Tabell 4.6

Genomsnittlig värdeutveckling för pensionssparare med AP7 Såfa, egen portfölj och förvaltningstjänst, internränta i procent

	2016	Sedan inträde
AP7 Såfa	13,9	9,6
Egen portfölj	9,5	6,5
Förvaltningstjänst	6,5	5,5

Anmärkning: Alla inträdesår, 1995 - 2015

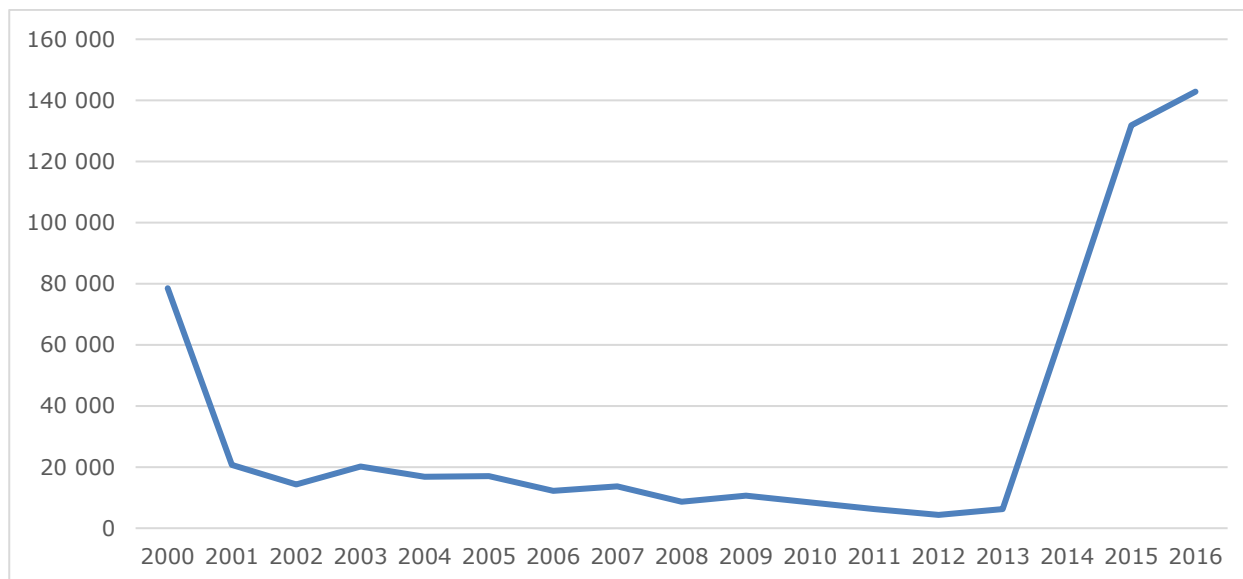
#### *Kraftig ökning av fondbyten via blankett de senaste tre åren*

Sedan 2013 har antalet fondbyten via blankett ökade från 6 282 till 142 846 under 2016. Det motsvarar ökning med över 2 000 procent. Diagram 4.13 visar hur antalet fondbyten via blankett har förändrats sedan starten år 2000. Trenden sedan år 2000 har varit att allt färre pensionssparare valt att göra fondbyten via blankett. 2014 skedde ett mycket markerat trenderbrott samtidigt som Pensionsmyndigheten stoppade möjligheten att genomföra fondbyten med pinkod. Förklaringen till den kraftiga ökningen av antalet fondbyten med blankett är sannolikt att företag som erbjuder förvaltningen av premiepensionen började använda sig av möjligheten att genomföra fondbyten med blankett i stället för med pinkod. Trenderbrottet fortsatte under 2015 och ökningen fortsatte även en bit in på 2016. Under perioden januari-april beställdes 575 000 fondbytesblanketter. Den övervägande delen av blanketterna beställdes av olika aktörer som erbjuder förvaltning av premiepensionen. Blanketten skickas därefter till den adress där pensionsspararen är folkbokförd. Att få en mängd blanketter i brevlådan som man inte har beställt skapar irritation och många pensionssparare har därför hört av sig till Pensionsmyndigheten och undrat varför vi skickar alla dessa blanketter.

För att råda bot på problemet med blanketter införde Pensionsmyndigheten en restriktion vid beställning av blankett som innebar att det endast är möjligt att beställa en blankett åt gången. En annan åtgärd som infördes var att kopiering av blanketter inte längre är möjligt. De åtgärder som Pensionsmyndigheten vidtog hade uppenbarligen effekt. Under årets resterande åtta månader, maj-december, beställdes 160 000 blanketter. Med största sannolikhet är det ökad aktivitet från rådgivningsföretag och säljföretag som ligger bakom den stora ökningen av fondbyten via blankett de senare åren.

Diagram 4.13

Antal fondbyten beställda genom blankett under perioden 2000-2016



Några av de fonder som det gjordes flest fondbyten i via blankett under 2016 var Advisor Världen, Tundra Pakistan Fund och AP7 Räntefond se tabell 4.14.

Tabell 4.14

Antal fondbyten via blankett per fond genom fondbytesblankett under 2016

Antal fondval via blankett	Fondnamn
109 591	Advisor Världen
80 156	Tundra Pakistan Fund
80 062	AP7 Räntefond
68 102	Länsförsäkringar Fastighetsfond
42 252	BlackRock Global Funds - World Gold Fund
41 606	Länsförsäkringar Tillväxtmarknad Aktiv
29 686	Skandia Time Global
29 635	Swedbank Robur Rysslandsfond
29 403	OPM Listed Private Equity

*Muntliga avtal måste bekräftas från 1 juli 2014*

Från den första juli 2014 är det inte längre möjligt att ingå muntliga avtal vid telefonförsäljning av en förvaltnings- eller rådgivningstjänst som avser premiepension. För att ett avtal ska vara giltigt krävs att konsumenten skriftligen accepterar budet. Utan giltigt avtal ska konsumenten inte vara betalningsskyldig för tjänsten. Förvaltningsföretagen som idag arbetar med telemarketing för att avtala om förvaltningstjänster måste anpassa sig till den nya modellen och få de muntliga avtalen skriftligen bekräftade. Redan slutna avtal såväl muntliga som skriftliga gäller som tidigare.

## 5 Val av portfölj

### 5.1 De mest valda fonderna

I slutet av 2016 bestod fondutbudet på fondtorget i premiepensionssystemet av 847 (831) och 109 (107) fondbolag. Dessutom fanns de statliga alternativen AP7 Såfa och de tre färdiga portföljalternativen AP7 Försiktig, AP7 Balanserad och AP7 Offensiv. Tabell 5.1 visar de tio fonder som flest pensionsspararna har valt att placera sitt kapital i.

Tabell 5.1

De tio mest valda fonder bland pensionssparare med egen portfölj, rangordnade efter antal sparare som valt fonden, i slutet av 2016

Fondnamn	Risk 36 mån. procent	Värdeutveckling 2012-2016, snitt	Fondavgift, netto	Fondavgift, brutto
Swedbank Robur Technology	16,7	18,4	0,27	1,28
Didner & Gerge Aktiefond	13,6	19,3	0,3	1,23
AMF Aktiefond Sverige	13,3	15,2	0,18	0,42
AMF Aktiefond Världen	12,6	15,8	0,18	0,42
Swedbank Robur Aktiefond Pension	12,9	13,2	0,18	0,45
Swedbank Robur Transfer 80	8,7	11,3	0,19	0,51
Swedbank Robur Medica	15,1	17,2	0,27	1,28
AMF Balansfond	7,9	10,9	0,18	0,42
Swedbank Robur Transfer 70	6,8	9,1	0,19	0,51
Swedbank Robur Sverigefond MEGA	13,8	16	0,19	0,55
Genomsnitt	12,1	14,6	0,21	0,71

En jämförelse med motsvarande tio-i-topplista för 2015 visar att den genomsnittliga risknivån har ökat med 0,8 procentenheter från 11,3 till 12,1. Enligt Pensionsmyndighetens kategorisering av risk låg nio av tio fonder i intervallet medelrisk, se tabell 5.2. Fonden Swedbank Robur Technology placeras i riskkategori hög risk.

Risken i AP7 Såfa och på fondtorget var 13,9 respektive 10,2. Både AP7 Såfa och fondtorget hamnar därmed i kategorin medelrisk. Måttet på risk som används är standardavvikelse och anger hur värdet på en fond varierar kring ett medelvärde. I en kontinuerlig uppgångsfas tenderar risken att sjunka. Riskmålet skall därför användas med viss försiktighet.

Den genomsnittliga värdeutvecklingen under perioden 2012-2016 för de mest valda fonderna har ökat med 3,4 procentenheter jämfört med perioden 2011-2015.

Tabell 5.2  
Pensionsmyndighetens kategorisering av risk

	0 - 2 mycket låg risk
	3 - 7 låg risk
	8 - 15 medelrisk
	16 - 24 hög risk
	25 eller mer, mycket hög risk

### *Samma fonder ingår i fondportföljen över tid*

På årets tio-i-topplista är det inga stora förändringar jämfört med förra årets lista. Fonden Allra Strategi Lagom har försvunnit ut från listan och Swedbank Robur Sverigefond MEGA har kommit till. I topp på 2016 års lista ligger förra årets listetta, Swedbank Robur Technology. Fonden hette tidigare Swedbank Robur Contura och var den fond som flest pensionssparare valde vid första valet år 2000. Didner & Gerge Aktiefond har passerat AMF Aktiefond Sverige och ligger 2016 på plats två.

Att förändringarna på listan är små under året är en konsekvens av att få pensionssparare väljer att göra fondbyten. Flera av fonderna är också generationsfonder där pensionsspararna har gjort ett aktivt val och låter pengarna ligga kvar. Det är ju också tanken med generationsfonder, att man skall kunna ligga kvar i fonden fram till pensionen och att risken dras ned med stigande ålder utan att man själv behöver vara aktiv under sparandetiden.

### *17 procent av premiepensionskapitalet finns i de tio största fonderna*

När fondernas popularitet rangordnas efter mest kapital får tio-i-topplistan en något annorlunda sammansättning, se tabell 5.3. Storleken på kapitalet, och därmed rangordningen, styrs dels av hur mycket pensionsmedel som har placerats i fonden, dels av fondens värdeutveckling. Under 2016 hade fonden Didner & Gerge Aktiefond en god värdeutveckling och det bidrar till att fonden håller förstaplatsen från föregående år.

### *Kapitalet är trögrörligt*

En jämförelse med föregående års tio-i-topplista visar att åtta av tio fonder fanns med även på listan år från förra året. Nya på listan är fonden Nordea Generationsfond 50-tal och Nordea Generationsfond 70-tal. De fonder som har försvunnit från listan är Allra Strategi Lagom och Solidar Flex 100 Plus.

Tabell 5.3  
De tio fonderna med mest kapital i slutet av 2016

Fondnamn	Fondkapital, mkr	Värdeutveckling 2016, procent
Didner & Gerge Aktiefond	23 021	16
Swedbank Robur Transfer 80	19 691	9
AMF Aktiefond Sverige	19 052	9
Swedbank Robur Transfer 70	18 252	7
Swedbank Robur Technology	16 191	13
AMF Aktiefond Världen	16 091	11
Nordea Generationsfond 60-tal	13 962	12
Swedbank Robur Aktiefond Pension	13 246	10
Nordea Generationsfond 50-tal	11 521	7
Nordea Generationsfond 70-tal	11 499	12
Summa	162 526	Medel: 11

*Anmärkning: Uppgiften om fondkapital baseras på totalstatistik över de pensionssparare och pensionärer som i slutet av 2016 hade en egen portfölj.*

## 5.2 Tillgångsallokering

### Hög andel aktier

Den förväntade avkastningen i en fondportfölj avgörs till stor del hur kapitalet är placerat i olika tillgångsslag. Förväntad värdeutvecklingen i en penningmarknadsfond är betydligt lägre jämfört med en global aktiefond. Samtidigt är risken i penningmarknadsfonden avsevärt lägre än i aktiefonden.

Inom premiepensionen är en stor andel av kapitalet placerat i aktier. Diagram 5.1 visar hur kapitalet inom fondrörelsen är allokerat i de fyra olika fondtyperna, AP7 Såfa och totalt kapital. Kapitalet i aktiefonder och aktiedelen i AP7 Såfa utgör tillsammans knappt 680 miljarder kronor. En mindre andel av kapitalet i fonderna på fondtorget antas ligga i likvida medel och aktieandelen i AP7 Såfa utgör 92 procent, se diagram 5.4. Andelen aktier i generationsfonder uppgår till ungefär 80 procent och andelen aktier i blandfonder uppgår till ungefär 60 procent. Det innebär att det totala kapitalet som är placerat i aktier uppgår till knappt 840 miljarder kronor motsvarande drygt 87 procent av det totala kapitalet. Om AP7 Såfa exkluderas blir andelen kapital som är placerat i aktier ungefär 80 procent.

Diagram 5.1

Kapitalet inom fondrörelsen fördelat på olika fondtyper, AP7 Såfa och totalt kapital, miljarder kronor

Miljarder kronor

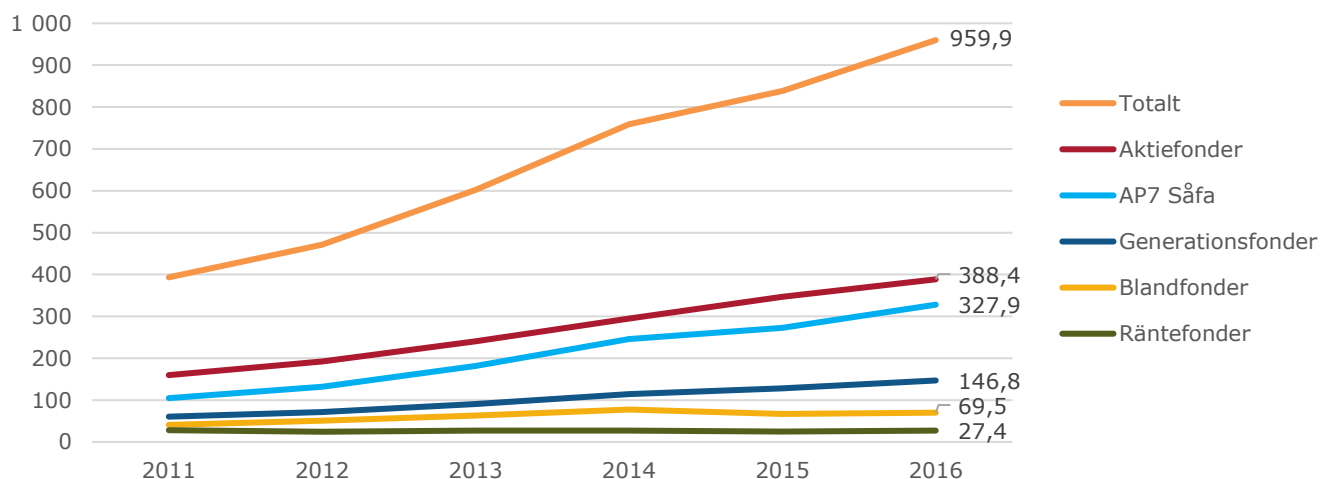
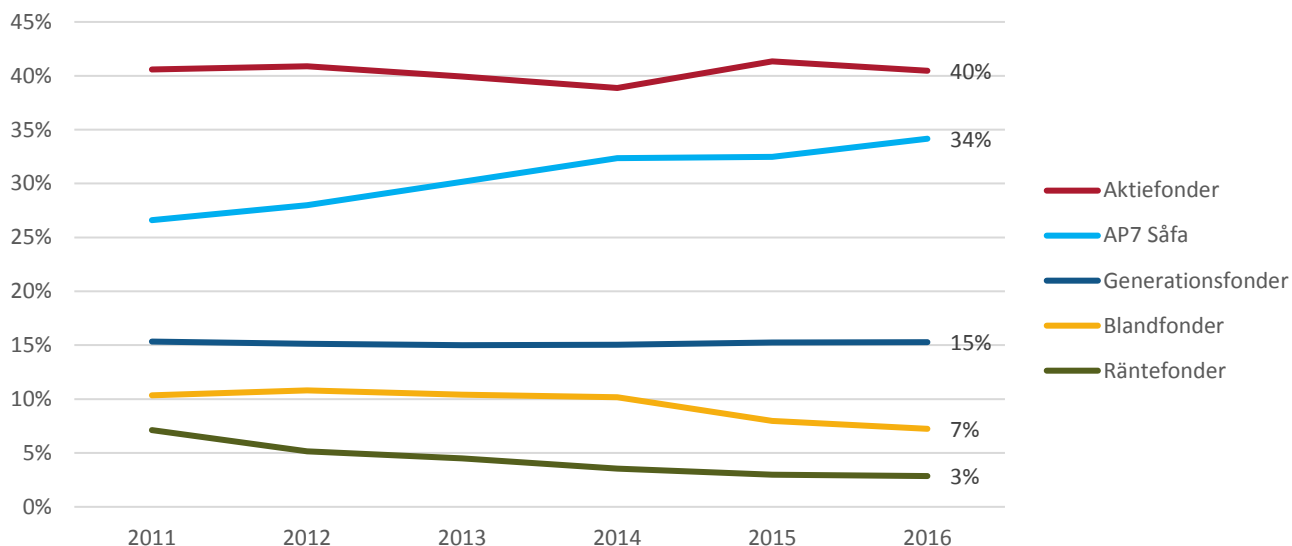


Diagram 5.2

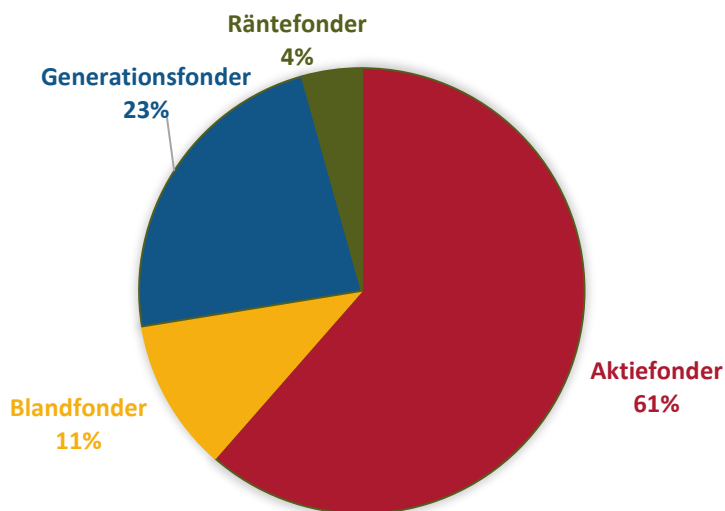
Andel av kapitalet inom fondrörelsen som är placerat i olika fondtyper, Ap7 Såfa, procent



I diagram 5.3 och 5.4 visas de olika fondtypernas andel av kapitalet för fonderna på fondtorget och AP7 Såfa. Totalt var 632 miljarder kronor placerat i fonderna på fondtorget och omkring 510 miljarder kronor var placerat i aktietillgångar. Uttryckt i procent uppgick därmed aktieandelen till 81 procent.

Diagram 5.3

Fördelning mellan aktiefonder, blandfonder, generationsfonder och räntefonder på fondtorget, procent av kapitalet

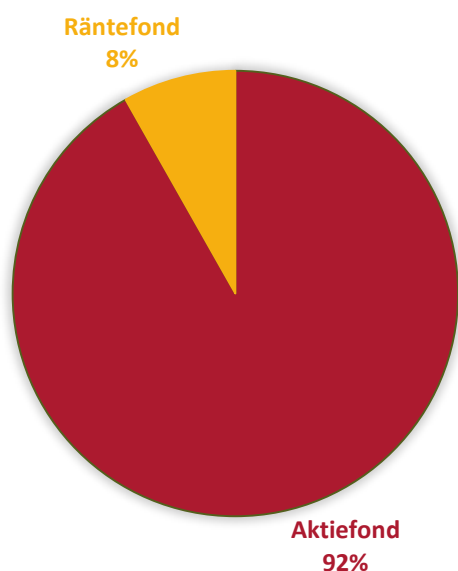


I diagram 5.4 framgår det att aktieandelen i AP7 Såfa uppgår till 92 procent. Det innebär att aktieandelen är 11 procentenheter större jämfört med fonderna på fondtorget. I samband med den gynnsamma utvecklingen på aktiemarknaderna de senaste 5 åren har det inneburit att den större aktieandelen i AP7

Såfa bidragit till en mycket god värdeutveckling för pensionsspararna som har haft sina pengar placerade där.

Diagram 5.4

Fördelning mellan aktiefond och räntefond för Sjunde AP-fondens förvaltning, procent av kapitalet



AP7 Såfa är uppbyggd av två fonder, AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond. För sparare och pensionärer med kapitalet placerat i AP7 Såfa är andelen aktier 100 procent upp till 55 års ålder. Därefter minskas andelen aktier med drygt 3 procent per år fram till 75 års ålder, aktieandelen är då nere i 33 procent. I förvaltningen av AP7 Aktiefond använder sig Sjunde AP-fonden sig av hävstång och för närvarande uppgår hävstången till 125 procent. För sparare som är 55 år eller yngre innebär det att den egentliga aktieandelen uppgår till 125 procent och för de sparare som har fyllt 75 år är aktieandelen 41 procent.

#### *Ökande andel förvaltad kapital i hållbara investeringar*

På Pensionsmyndighetens fondtorg är fonder med hållbara investeringar märkta med M/E. Märkningen anger att fondförvaltaren tar miljö och/eller etisk hänsyn i samband med beslut om hur pengarna i fonden skall förvaltas. En ökad medvetenhet bland investerare om miljöproblem och att mänskliga rättigheter upprätthålls har gjort att förvaltare i allt högre grad väger in dessa faktorer vid sina investeringsbeslut.

M/E-märkning har funnits på Pensionsmyndighetens fondtorg sedan 2008. Märkningen var då baserad på uppgifter från fondförvaltarna själva. Sedan 2013 är M/E-märkningen baserad på Swesif:s<sup>14</sup> hållbarhetsprofil. ”Swesif är ett oberoende nätverksforum för organisationer som arbetar för eller med hållbara investeringar i Sverige”.

Under 2016 ökade andelen kapital inom premiepensionen som är investerat i fonder märkta med M/E från 478 miljarder kronor till 620 miljarder kronor. Det innebär att en bit över hälften, 65 procent av det totala kapitalet inom fondrörelsen är placerat i fonder med M/E-märkning. Föregående år var andelen kapital

<sup>14</sup> SWESIF, Sveriges forum för hållbara investeringar  
<http://www.swesif.org/>

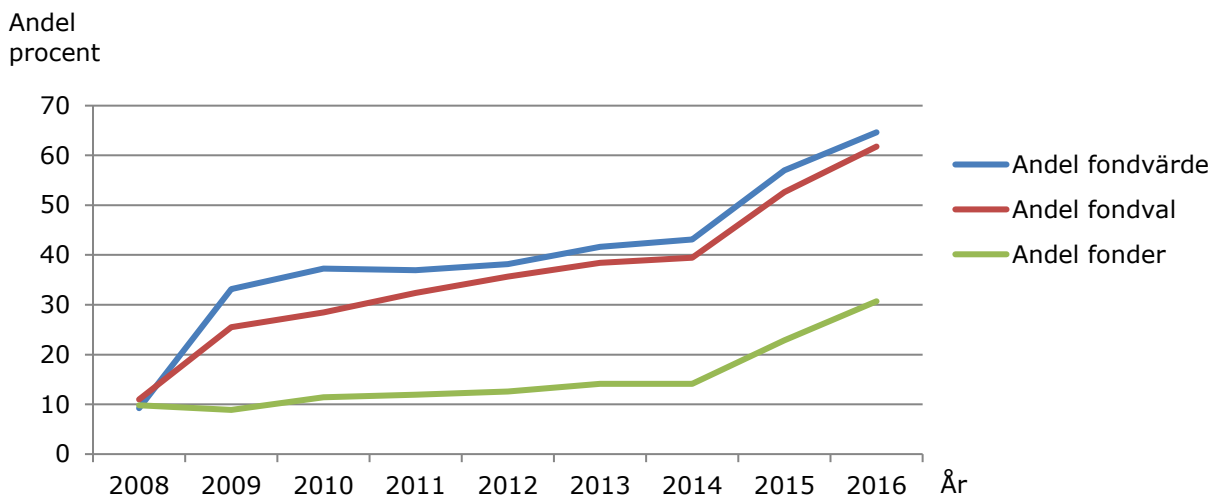


placerat i fonder med hållbara investeringar 23 procent. Det har såldes varit en kraftig ökning av kapital placerat i fonder med M/E-märkning även under 2016 och ökningen förklaras av en kraftig ökning av antalet fonder med M/E-märkning, se diagram 5.5.

Vid ingången av 2016 fanns det 191 fonder med M/E-märkning och vid utgången av året fanns 260 fonder, en ökning med 36 procent. Den kraftiga ökningen av antalet M/E-fonder beror till största delen på att några fondbolag med många fonder fick sina fonder godkända enligt Swesif:s hållbarhetsprofil. När rapporten skrivs är 49 fondbolag anslutna till hållbarhetsprofilen hos Swesif varv 44 fondbolag återfinns på Pensionsmyndighetens fondtorg.

Den ökande medvetenheten om tillståndet i världen kommer sannolikt att öka kravet på hållbara investeringar och ett ansvarsfullt agerande av fondförvaltarna. Fonder som inte svarar upp mot efterfrågan på en hållbar förvaltning kan antagligen räkna med svårigheter att attrahera investerare.

Diagram 5.5  
Miljö/etiska fonders andel av fondvärde, fondval och fonder under åren 2008-2016



### Hållbara investeringar har givit god värdeutveckling

Tabell 5.4 visar att fonder som tar miljö och/eller etisk hänsyn (M/E) och som finns på Pensionsmyndighetens fondtorg i de flesta fall presterar minst lika bra som övriga fonder. Ett genomsnitt av alla fonder visar att värdeutvecklingen över ett femårigt genomsnitt är 4,1 procentenheter högre för M/E-märkta fonder jämfört med övriga fonder. För fondtypen Generationsfonder är skillnaden i värdeutveckling 9,0 procentenheter till M/E-märkta fonders fördel. Den främsta förklaringen till den stora skillnaden mellan M/E-märkta Generationsfonder och övriga Generationsfonder är att AP7 Såfa är placerad i den fondtypen. AP7 Såfa har utvecklats mycket positivt de senaste fem åren och genom att det förvaltade kapitalet är mycket stort får det stor betydelse vid en kapitalviktad beräkning. Om AP7 Såfa exkluderas blir skillnaden mellan M/E-märkta och övriga fonder i kategorin Generationsfonder 3,4 procent. I tabellen presenteras även ett urval av några av de största fondkategorierna. I nästan alla kategorierna har M/E-märkta fonder presterat något bättre än övriga fonder i motsvarande kategori. Undantaget är fondkategorin Sverige. Där har fonder som inte är M/E-märkta presterat 3,5 procentenheter bättre över fem år.

Några skäl som nämns till varför hållbara företag är mer lönsamma – eller i vart fall haft en bättre värdeutveckling av sina aktier – är att de lockar attraktiv arbetskraft, slipper dyra konflikter och skapar trygga leverantörsrelationer.

Tabell 5.4

Värdeutveckling för fonder som tar miljö och/eller etisk hänsyn vs övriga fonder, kapitalviktat genomsnitt över 5 år, procent

Fondtyp	Fondkategori	Värdeutveckling, snitt 5 år		Differens
		M/E-märkta fonder	Övriga fonder	
Alla*	Alla	16,7	12,6	4,1
Aktiefonder	Alla	15,6	15,0	0,6
Blandfonder	Alla	10,0	8,1	1,9
Generationsfonder*	Alla	18,1	9,1	9,0
Räntefonder	Alla	2,2	2,9	-0,7
Aktiefonder	Sverige	15,3	18,8	-3,5
Aktiefonder	Nya marknader	7,1	5,9	1,2
Aktiefonder	Nordamerika och USA	19,7	18,2	1,5
Aktiefonder	Global	15,3	12,1	3,2

\*AP7 Såfa ingår vid beräkning av kapitalviktat genomsnittlig värdeutveckling. Om AP7 Såfa exkluderas blir värdeutvecklingen för Fondtyp Alla, Fondkategori Alla 13,4 procent och för Fondtyp Generationsfonder, Fondkategori Alla 12,5 procent.

### 5.3 Pensionsspararnas aktivitet

#### *Aktiviteten planar ut*

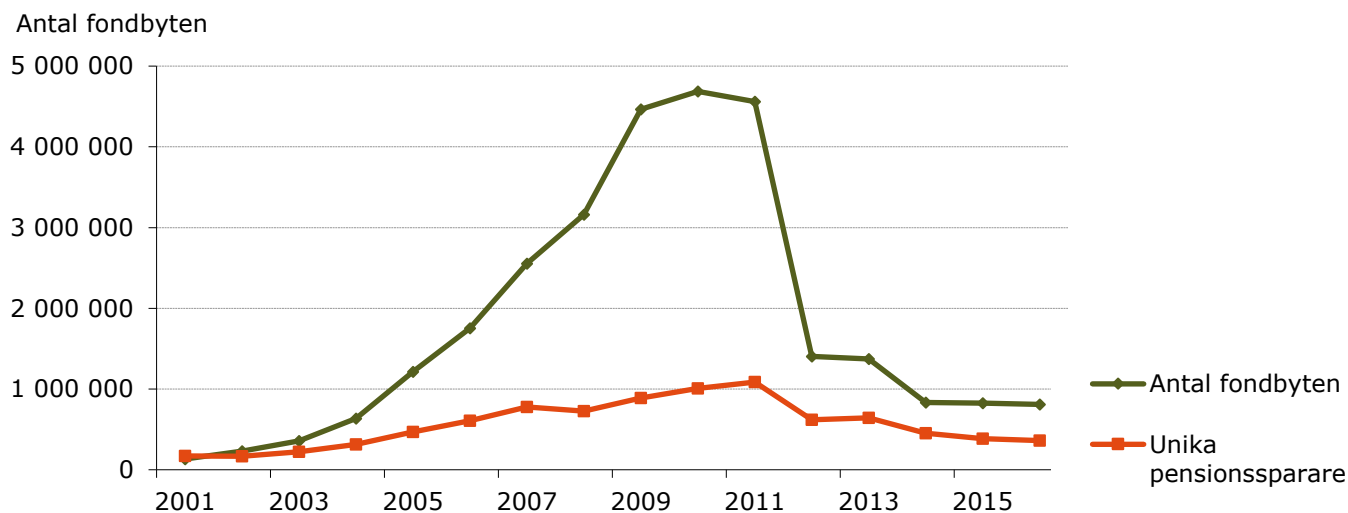
Under 2016 har antalet fondbyten minskat marginellt jämfört med föregående år. Under året genomfördes 810 335 (824 695) fondbyten. En minskning med 2 procent.

Antalet unika pensionssparare som gjorde fondbyten minskade med 25 000 under 2016, motsvarande en minskning med 6 procent. Antalet pensionssparare som bytte fonder är därmed nere i lite drygt 360 000. Det innebär att andelen pensionssparare och pensionärer som är aktiva och byter fonder utgör ungefär 5,2 procent av alla individer inom premiepensionssystemet, exklusive pensionärer med traditionell förvaltning.

Enskilda pensionssparare är dock fortsatt mycket aktiva genom att byta fonder ofta. En handfull pensionssparare gjorde fondbyten i intervallet 60-70 fondbyten under 2016.

Diagram 5.6

Antal fondbyten, unika pensionssparare som byter fonder per år

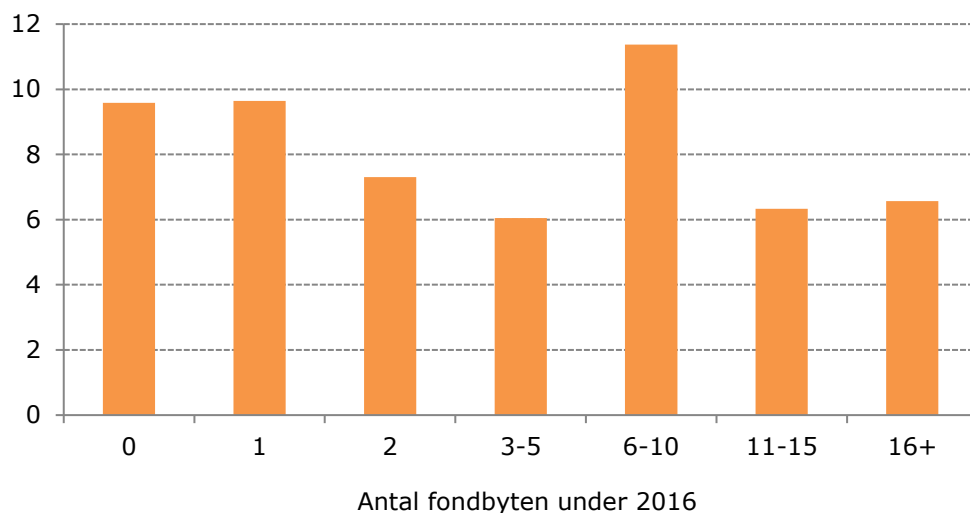


#### Fondbyten under 2016

I diagram 5.7 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egna portföljer efter antal fondbyten under 2016. För sparare som inte gjorde några fondbyten under 2016 blev värdeutvecklingen i genomsnitt 9,6 procent. Bäst värdeutveckling hade sparare som gjorde 6 till 10 fondbyten. För dem blev värdeutvecklingen 11,4 procent under 2016. För sparare som gjorde fler än 16 fondbyten eller fler blev värdeutvecklingen i genomsnitt 6,6 procent. Antalet pensionssparare som är aktiva är som tidigare nämnts få. Av alla med egen portfölj så gjorde drygt 10 procent ett fondbyte under 2016. Av pensionssparare med egen portfölj som inte gjorde något fondbyte under 2016, är det en stor andel pensionssparare med förvaltning i olika generationsfonder.

Diagram 5.7  
Värdeutveckling under 2016 grupperat efter antal fondbyten under 2016

Irr, procent

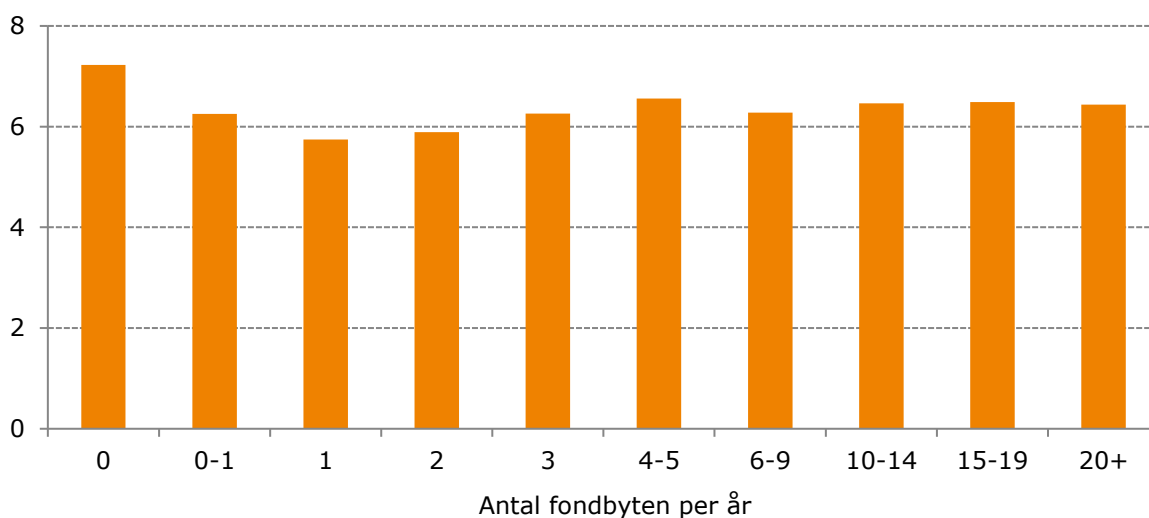


#### Fondbyten sedan start

I diagram 5.8 visas värdeutvecklingen för pensionssparare med egna portföljer efter antal fondbyten per år sedan inträdet. Diagrammet visar att sparare som har varit helt inaktiv har haft en något bättre värdeutveckling jämfört med dem som har gjort ett fåtal byte på per år. Sparare som har gjort tre eller fler byten per år har haft en något högre värdeutveckling per år. Skillnaden mellan de som har gjort ett fondbyte sedan inträdet och de som har gjort fler än 20 byten är 0,7 procentenheter.

Diagram 5.8  
Värdeutveckling sedan start grupperat efter antal fondbyten per år

Irr, procent



## 5.4 Avgifter och rabatter

### *Avgiften har stor betydelse för den framtida premiepensionen*

Fondavgiftens storlek skiljer sig åt mellan fonderna. I regel har fonder med högre risknivåer också högre fondavgifter. Till exempel har aktiefonder oftast högre avgifter än räntefonder och fonder med aktiv förvaltning har som regel högre avgifter jämfört med indexfonder. Portföljavgiften är det vägda genomsnittet av de fondavgifter, efter rabatt, som fondbolagen tar ut för de fonder som ingår i pensionsspararens portfölj<sup>15</sup>.

2015 skärpte Pensionsmyndigheten reglerna kring rabattmodellen. Bakgrunden var ett ökande antal fonder med mycket höga fondavgifter. Genom omotiverat höga avgifter blev fondavgiften efter rabatt alldeles för höga för ett långsiktig pensionssparande. Dyraste fonden på fondtorget under 2016 var fonden Inside Canada som förvaltas av Insider fonder AB med en fondavgift på 3,73 procent innan rabatt och efter 0,89 procent rabatt. En avgift på 3,73 procent reducerar pensionen med 68 procent under en 30-årig sparperiod. Med en avgift på 0,89 procent reduceras pensionen med 24 procent.

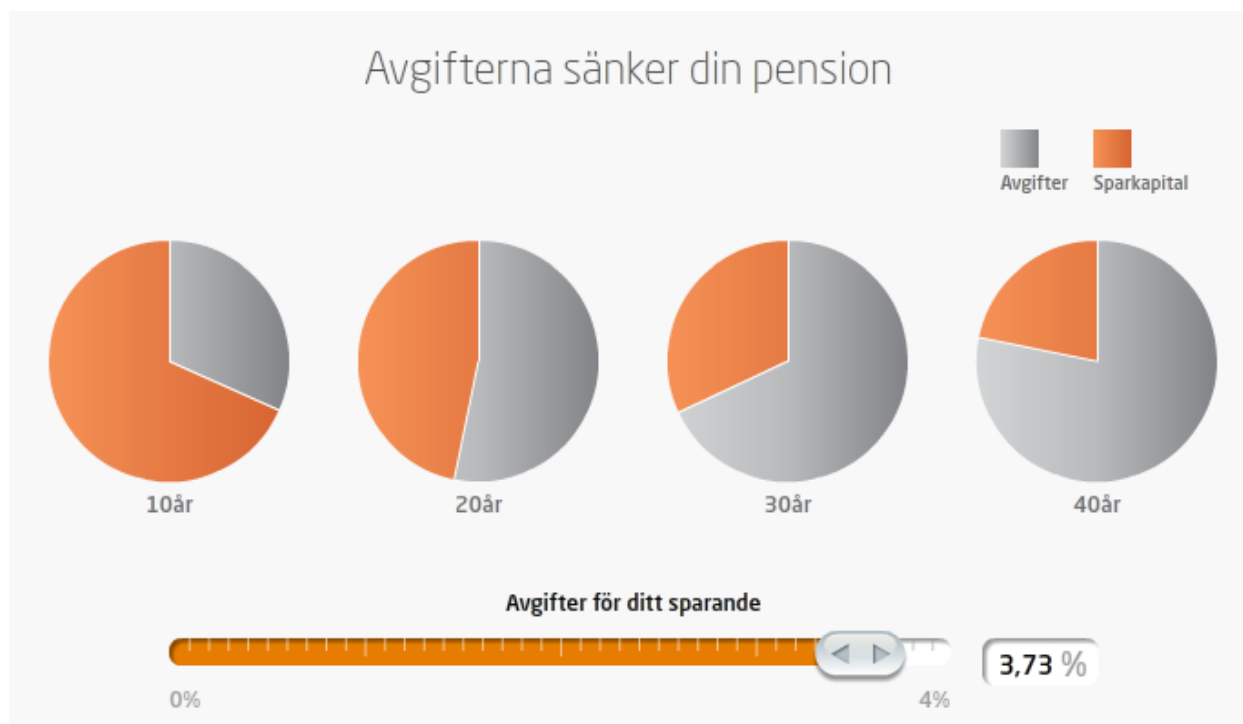
Det är uppenbart att på lång sikt har avgiftsnivån mycket stor betydelse för pensionsutfallet. En avgift på 0,5 procent reducerar pensionen på sikt med cirka 15 procent i förhållande till en avgiftsfri portfölj. I diagram 5.9 visas konsekvensen av höga avgifter för olika sparperioder.

---

<sup>15</sup> Pensionsmyndigheten har en rabattmodell för att pensionsspararna och pensionärerna ska kunna ta del av de kostnadsfördelar i kapitalförvaltningen som premiepensionssystemet genererar. Information om rabattmodellen finns i Årsredovisningen för Pensionsmyndigheten avseende år 2016.

<sup>16</sup> En investerad krona finns i pensionsspararnas portfölj i genomsnitt under 31,8 år.

Diagram 5.9  
Resultat från Fondvalsguiden vid ett 30-årigt sparande, avgift 3,73 procent



På Pensionsmyndighetens hemsida finns ett användbart verktyg där avgiftens betydelse blir tydlig. Verktöget hittar du här: <https://secure.pensionsmyndigheten.se/kostnaden.html>.

Ett annat verktyg som är användbart vid fondval är Pensionsmyndighetens Fondvalsguide som du hittar här: <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/valj-och-byt-fonder/fondvalsguiden-stod-for-ditt-fondval>

#### *Rabatt på förvaltningsavgiften ger högre premiepension*

Nivån på den genomsnittliga avgiften efter rabatt för hela pensionsspararkollektivet var 0,23 procent under 2016, en sänkning med 0,02 procentenheter jämfört med föregående år. Utan rabatt var den genomsnittliga avgiften 0,72 procent. Avgiften för dem som har AP7 Såfa och är 55 år eller yngre är 0,11 procent. För de som är äldre än 55 år reduceras avgiften ju äldre man blir. Det hänger samman med att innehavet i AP7 Såfa förändras med stigande ålder. Vid 75 års ålder fördelar sig innehavet till 33 procent aktier och 67 procent räntor. Eftersom avgiften är lägre för räntedelen sjunker den totala avgiften och vid 75 års ålder är den 0,06 procent.

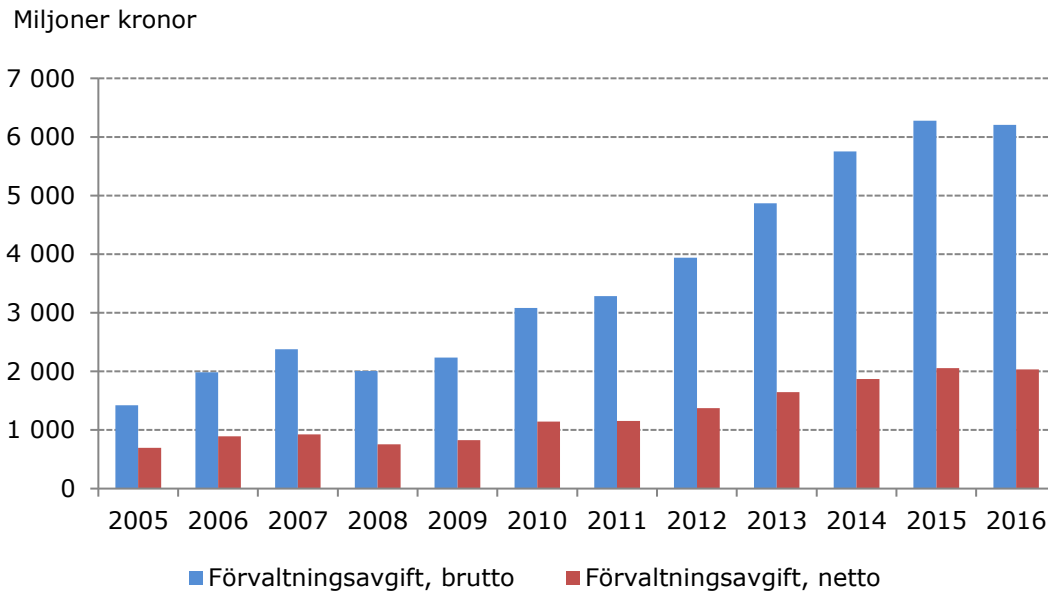
Den genomsnittliga kapitalviktade avgiften för de med egen portfölj var oförändrad för 2016 jämfört med föregående år. Bruttoavgiften var i genomsnitt 1,06 procent.

#### *Återbetalda rabatter*

Samarbetsavtalet mellan Pensionsmyndigheten och fondförvaltarna anger att fondförvaltarna ska lämna rabatt på förvaltningsavgiften. Diagram 5.10 visar uttag av förvaltningsavgift brutto och netto över tid. Förvaltningsavgiften dras dagligen före rabatt från fondens värde. Under 2016 drogs 6 208,6 miljoner kronor i förvaltningsavgift. Rabatten på förvaltningsavgift uppgår till 4 175,7 miljoner kronor och kommer att återföras till spararnas konton under 2017. Kostnaden för förvaltningen av

kapitalet inom fondförsäkring har därmed minskat något under 2016 jämfört med föregående år vilket syns i diagram 5.9. Staplarna för 2016 är något lägre än staplarna för 2015.

Diagram 5.9  
Förvaltningsavgifter brutto och netto efter rabatt



Under 2016 återfördes rabatterna från 2015 plus ränta till spararnas konton, totalt 4 242 miljoner kronor.

Totalt erhöll fondbolagen som har fonder anslutna till premiepensionssystemet drygt 2 miljarder kronor i fondavgifter. Mest pengar fick Sjunde AP-fonden genom fonden AP7 Aktiefond, drygt 300 miljoner kronor, se tabell 5.5. Fondavgiften i AP7 Aktiefond är bland de lägsta bland i aktiefonderna, 0,11 procent men genom det stora kapitalet som ligger under förvaltning i AP7 Aktiefond blir ersättningen i till fondförvaltaren Sjunde AP-fonden ansenlig. Fonden närmast efter AP7 Aktiefond på listan över fonder som fick mest fondavgift var Didner & Gerge Aktiefond som tog in drygt 61 miljoner kronor genom fondavgiften.

Tabell 5.5

Fonder som fått mest ersättning i fondavgifter 2016, fondförvaltare, fonder, fondavgifter brutto netto i procent, fondavgifter i kronor

Fondförvaltare	Fond	Fondavgift		
		Brutto	Netto	Miljoner kronor
Sjunde AP-Fonden	AP7 Aktiefond	0,11	0,11	302
Didner & Gerge Fonder AB	Didner & Gerge Aktiefond	1,23	0,30	61
Allra Asset Management S.A.	Allra Strategi Lagom	2,29	0,48	51
Solidar Fonder AB	Solidar Flex 100 Plus	2,21	0,48	49
Swedbank Robur Fonder AB	Swedbank Robur Technology	1,28	0,27	39
SEF SICAV	Indecap Fondguide 2	2,37	0,89	47
Nordic Fund Services S.A.	Monyx Strategi Världen	2,36	0,37	19
Advisor Fondförvaltning AB	Advisor Världen	2,25	0,72	29
Swedbank Robur Fonder AB	Swedbank Robur Transfer 80	0,51	0,19	33
Nordic Fund Services S.A.	Monyx Strategi Balanserad	1,71	0,37	19
Allra Asset Management S.A.	Allra Strategi Modig	2,29	0,48	18

I tabell 5.6 är fondavgifterna summerade över fondförvaltarnas samtliga fonder. Sjunde AP-fonden erhöll 307 miljoner kronor i fondavgifter under 2016 för de två fonderna AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond. Under året förvaltade Sjunde AP-fonden i genomsnitt 295 miljarder kronor. Swedbank erhöll 284 miljoner kronor och hade 141 miljarder kronor under förvaltning under 2016.

Tabell 5.6

Fondförvaltare med högst ersättning i fondavgift, genomsnittligt förvaltad kapital

Fondförvaltare	Fondavgift	Förvaltad kapital
	Miljoner kronor	Miljarder kronor
Sjunde AP-Fonden	307	295
Swedbank Robur Fonder AB	284	141
Nordea Funds Ab	106	50
AMF Fonder AB	91	52
Allra Asset Management S.A.	80	17
Didner & Gerge Fonder AB	75	25
Solidar Fonder AB	72	16
SPP Fonder AB	67	39
Nordic Fund Services S.A.	61	17
Länsförsäkringar Fondförvaltning AB (publ)	58	23
SEF SICAV	55	7

I tabell 5.6 är den totala kostnaden för premiepensionen sammanställd. Total debiterades pensionsspararnas och pensionärernas konton på 2 556,1 miljarder kronor. Det innebär en genomsnittlig kostnad på 355 kronor. Förvaltningsavgiften varierar stort beroende på vilka fonder som är valda och på storleken på det förvaltade kapitalet. Den högsta förvaltningsavgiften var 36 083 kronor. Rabatten uppgick till 21 084 kronor och det innebär att förvaltningsavgift efter rabatt blev 14 999 kronor. Pensionsmyndighetens administrativa avgift tas ut som en procentsats av tillgodohavandet på kontot.



Procentsatsen för 2016 var 0,11 procent. För att inte avgiften ska bli orimligt stor finns även ett avgiftstak. För 2016 är avgiftstaket satt till 120 kronor. Den högsta individuella kostnaden som erlades för premiepensionen för 2016 blev därmed 15 119 kronor.

Tabell 5.6  
Kostnader för premiepensionen för 2016

Kostnadsslag	Miljoner kronor
Förvaltningsavgift	2 032,9
Pensionsmyndighetens administrativa avgift	523,2
Summa	2 556,1

För 2016 bör man även lägga till kostnader i form av osäkra fordringar. Pensionsmyndigheten hade per 2016-12-31 osäkra fordringar gentemot fondbolagen Falcon Funds Sicav Plc och Oppenheim Asset Management Services S.à.r.l på närmare 1,5 miljarder kronor. När osäkra fordringar adderas till de andra kostnaderna i tabell 5.6 blir den totala kostnaden för pensionsspararna drygt 4 miljarder kronor för år 2016.

### *Pensionsprognos*

Avsnittet Pensionsspararna avslutas med pensionsprognoser<sup>17</sup> för några olika årskullar vid 65 års ålder och vid alternativ pensionsålder. Alternativ pensionsålder beskriver hur mycket längre vi behöver arbeta på grund av ökande medellivslängd, om vi vill ha lika stor pension, mätt som andel av slutlönen, jämfört med pensionen vid en oförändrad medellivslängd.

Underlag för prognoserna är medianen av deklarerade inkomster för 2015. Pensionsrätterna har därefter räknats upp till 2016 års lönenivå genom att inkomsten har multiplicerats med inkomstindex<sup>18</sup> för 2016. Prognoserna är beräknade för en person som antas börjar arbeta vid 23 års ålder och pensionerna är uttryckta i 2016 års lönenivå. Lönerna antas växa realt med 1,8 procent per år och för premiepensionen och tjänstepensionen antas en årlig real värdeutveckling på 3,9 procent. Siffran på real värdeutvecklingen om 3,9 procent är prognosstandard och är framtagen av Svensk Försäkring i samarbetat med Pensionsmyndigheten. Tjänstepensionen är beräknad med tjänstepensionsavtalet SAF-LO som grund.

Man kan notera en stor skillnad i premiepension mellan årskull 1955 och t.ex. årskull 1980. Båda årskullarna är fullt ut med i det nya pensionssystemet med avseende på tjugondelsinfasingen, vilket innebär att båda årskullarna har haft full avsättning till premiepensionen. Skillnaden är att det nya pensionssystemet infördes när årskull 1955 redan hade arbetat halva sitt arbetsliv. Intjänandet till

---

<sup>17</sup> Prognoser beräknade med Pensionsmyndighetens typfallsmodell

<sup>18</sup> Inkomstindex 2016, 2,03 procent

premiepensionen är därför bara ungefär 20 år. Årskull 1980 däremot kommer att tjäna in till premiepensionen under hela arbetslivet.

De yngsta årskullarna har relativt låg pension och det beror på att beräkningen är gjord på medianinkomster för 2015. Många i 25-årsåldern är inte fullt ut etablerade i arbetslivet. De kanske arbetar samtidigt som de studerar eller har tillfälliga jobb. Medianinkomsten stiger fram till ungefär 45 års ålder.

I tabellerna 5.7 och 5.8 anges också kompensationsgraden vid 65 respektive alternativ pensionsålder. Kompensationsgrad anger i vilken grad slutlönen kompenseras genom pension. Kompensationsgraden är pension dividerad med slutlön.

I tabell 5.9 är en prognos gjord för årskull 1975 med olika antaganden för real fondavkastning.

Tabell 5.7

Pensionsprognos vid 65 års ålder för några olika årskullar, pension uttryckt i fasta priser, kronor, kompensationsgrad i procent

Årskull	Slutlön	Total pension	Inkomst-pension	Premie-pension	Tjänste-pension	Kompensationsgrad vid 65 års ålder
1955	325 400	189 900	139 100	18 000	32 900	58
1960	368 100	214 600	149 300	24 600	40 700	58
1965	419 600	245 600	161 300	33 200	51 100	59
1970	462 600	274 700	168 700	42 700	63 300	59
1975	490 500	295 100	171 400	48 200	75 500	60
1980	498 000	297 900	169 800	46 800	81 300	60
1985	499 800	285 000	167 000	44 100	73 900	57

Tabell 5.8

Pensionsprognos vid *alternativ pensionsålder* för några olika årskullar, pension uttryckt i fasta priser, kronor, kompensationsgrad i procent

Årskull	Slutlön	Total pension	Inkomst-pension	Premie-pension	Tjänste-pension	Kompensationsgrad vid alternativ pensions ålder
1955	343 200	224 800	164 800	21 800	38 200	65
1960	388 300	259 900	181 300	30 400	48 300	67
1965	442 700	302 600	199 400	41 600	61 600	68
1970	496 800	349 100	216 200	55 200	77 700	70
1975	526 800	379 500	222 500	63 000	93 900	72
1980	534 800	392 100	225 500	62 900	103 700	73
1985	536 800	387 200	229 300	61 600	96 300	72

I tabell 5.9 är prognosen gjord för årskullen född 1975 med olika antaganden om den reala fondavkastningen för premiepensionen. Vid en real fondavkastning på 3,9 procent beräknas premiepensionens andel av den totala allmänna pensionen bli 16 procent. Om den reala fondavkastningen blir 11,9 procent blir premiepensionens andel 46 procent.

Tabell 5.9

Pensionsprognos för allmän pension uttryckt i fasta priser, kronor, premiepensionens andel i procent

Årskull	Real fondavkastning, procent	Slutlön	Total allmän pension	Inkomst- pension	Premie- pension	Premiepensionens andel av allmän pension, procent
1975	1,9	490 500	281 100	171 400	34 200	12
1975	3,9	490 500	295 100	171 400	48 200	16
1975	5,9	490 500	315 700	171 400	68 800	22
1975	7,9	490 500	346 000	171 400	99 100	29
1975	9,9	490 500	390 300	171 400	143 400	37
1975	11,9	490 500	455 000	171 400	208 100	46

#### *Alternativ pensionsålder*

Alternativ pensionsålder beskriver hur mycket längre vi behöver arbeta om vi vill ha lika stor pension, mätt som andel av slutlönen, som vi hade fått om livslängden i Sverige inte hade ökat alls. Alternativ pensionsålder beräknas för varje årskull och är högre för yngre årskullar och den alternativa pensionsåldern är ett sätt att beskriva effekten på pensionerna som den ökade livslängden medför.

## Pensionärerna

Avsnitten 6 - 9 beskriver pensionärer. Pensionär är alla som har ansökt om pension och som har angett en uttagsnivå större än noll. Personer som har angett uttagsnivå noll betraktas som pensionssparare enligt definitionen i avsnitt 3.

## 6 Behållning och fördelning av kapitalet

I det här avsnittet visas den genomsnittliga behållningen på pensionärernas konton och hur kapitalet är fördelat mellan fondförsäkring och traditionell försäkring.

### *Flest pensionärer inom fondförsäkring*

De flesta pensionärer väljer fondförsäkring i samband med att de går i pension. Totalt är det 1 126 853 pensionärer med fondförsäkring vilket motsvarar 80 procent av alla pensionärer. Fördelningen mellan pensionärer som väljer fondförsäkring och pensionärer som väljer traditionell försäkring har varit tämligen konstant över tid. Traditionell försäkring uppfattas som en mer stabil försäkringsform och det är också vanligare att man väljer efterlevandeskydd inom traditionell försäkring.

I tabell 6.1 finns en sammanställning över de olika försäkringsformerna.

Tabell 6.1

Pensionärers fördelning på olika försäkringsformer, antal och andel i procent

Försäkringsform	Antal	Andel
Fondförsäkring utan efterlevandeskydd	934 016	66
Fondförsäkring med efterlevandeskydd	191 487	14
Total, fondförsäkring	1 125 503	80
Traditionell försäkring utan efterlevandeskydd	217 525	15
Traditionell försäkring med efterlevandeskydd	61 550	4
Total, traditionell försäkring	279 075	20
Total, pensionärer	1 404 578	100

### 6.1 Pensionärernas behållning

#### *1 404 578 pensionärer och 124,8 miljarder kronor i pensionskapital*

Vid slutet av 2016 fanns det 1 404 578 pensionärer i premiepensionssystemet och det samlade pensionskapitalet uppgick till 124,8 (85,3) miljarder kronor.

#### *88 800 kronor i genomsnittlig kontobehållning*

Den genomsnittliga behållningen på pensionärernas premiepensionskonto har ökat med 15 procent under 2016 och uppgick i slutet av året till 88 800 (76 900) kronor. Att värdet på kontona har ökat under 2016 beror på att yngre pensionärer med ett större kapital har tillkommit under året och att det har varit en positiv värdeutveckling både i traditionell försäkring och i fondförsäkring.

Pensionärer med efterlevandeskydd har i genomsnitt 102 800 kronor på kontot vilket är 17 000 kronor mer jämfört med pensionärer utan efterlevandeskydd.

Tabell 6.2

Genomsnittlig behållning på pensionärernas konton vid utgången av 2016, kronor

	Samtliga	Fondförsäkring, egen portfölj	Fondförsäkring, AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	88 800	99 700	69 000	84 200
Kvinnor	79 700	89 500	61 500	76 700
Män	98 100	110 000	76 700	92 300

*Yngre pensionärer har högre kontobehållning jämfört med äldre pensionärer*

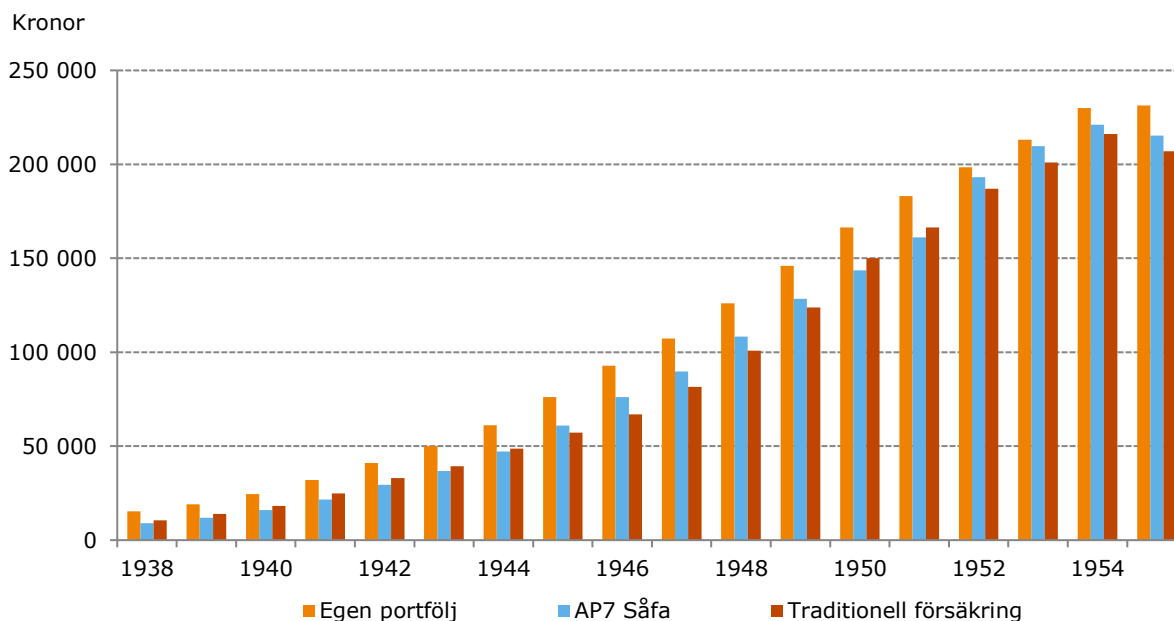
Diagram 6.1 visar att den genomsnittliga behållningen är högre för yngre pensionärer jämfört med äldre pensionärer. Den främsta förklaringen till denna skillnad är att pensionärer omfattas av det nya pensionssystemet i olika omfattning och att det därmed har avsatts olika mycket till premiepensionen. För pensionärer födda 1938 har det avsatts 0,5 procent av pensionsunderlaget medan motsvarande andel för de som är födda 1946 är 1,5 procent. Personer födda 1954 eller senare ingår helt i det nya pensionssystemet och för dem avsätts 2,5 procent av pensionsunderlaget till premiepension. Antalet år med intjänande är dessutom fler för de yngre pensionärerna.

En annan förklaring till att yngre pensionärer har högre kontobehållning, är att de äldre har fått utbetalningar från sina pensionskonton i större utsträckning än de yngre. I sammanhanget kan det också nämnas att kontobehållningen påverkas av vid vilken ålder pensionsuttaget påbörjas. Den som ansöker om pension vid 61 får av förklarliga skäl mindre kvar på sitt konto jämfört med den som påbörjar sitt pensionsuttag vid 67 års ålder, givet storleken på pensionsuttaget.

Av diagram 6.1 framgår även att pensionärer med fondförsäkring och egen portfölj genomgående har högre behållning på sina konton.

Diagram 6.1

Genomsnittlig behållning på kontot för pensionärer med egen portfölj, AP7 Såfa respektive traditionell försäkring efter födelseår vid utgången av 2016



Anmärkning: Pensionärer födda 1951 fyllde 65 år under 2016. De som är födda senare tar alltså ut pension för 65 års ålder.

Utvecklingen av premiepensionskontots saldo för pensionärer med fondförsäkring beror på de pensionsrätter som eventuellt fortfarande betalats in från arbetsinkomster, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på pensionärens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, fondavgiften, rabatten på fondavgiften samt arvsvinster. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto. En närmare beskrivning av måttet för värdeutveckling finns i bilaga 2.

## 7 Värdeutveckling för pensionärerna år 2016

Följande avsnitt om värdeutveckling består av två delar. Den första delen beskriver värdeutvecklingen för pensionärerna under år 2016, medan den andra delen visar värdeutvecklingen sedan starten av premiepensionssystemet 1995 och fram till slutet av 2016.

Utvecklingen av premiepensionskontots saldo för pensionärer med fondförsäkring beror på de pensionsrätter som eventuellt fortfarande betalats in från arbetsinkomster, räntan på preliminära pensionsrätter, avkastningen på pensionärens fonder, avgiften till Pensionsmyndigheten, fondavgiften, rabatten på fondavgiften samt arvsvinster. Värdeutvecklingen redovisas i form av kapitalviktad avkastning, dvs. internränta. Internräntan kan jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på premiepensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto. En närmare beskrivning av måttet för värdeutveckling finns i bilaga 2.

Avkastningen för den traditionella försäkringen räknas även ut i form av en återbäringsränta. Denna ränta kan förändras vid varje månadskifte beroende på hur väl placeringarna i försäkringen utvecklas. Pensionärerna är dock garanterade ett lägsta pensionsbelopp.

### 7.1 Värdeutvecklingen för pensionärerna under 2016

#### *Plus 9,4 procent i fondförsäkring*

Uppgången på de finansiella aktiemarknaderna under 2016 fick en positiv påverkan på värdeutvecklingen av fondförsäkringen för pensionärerna. Under 2016 var den genomsnittliga värdeutvecklingen 9,1 (7,0) procent, se tabell 7.1. Skillnaden i värdeförändring mellan pensionärer med egen portfölj respektive AP7 Såfa var marginell. Pensionärer med egen portfölj hade en genomsnittlig värdeutveckling på 9,4 procent under 2016 och pensionärer med AP7 Såfa hade en värdeutveckling på 9,6 procent, en skillnad på 0,2 procentenheter.

#### *Plus 5,8 procent i traditionell försäkring*

Tabell 7.1 visar att de som hade traditionell försäkringen under 2016 hade en lägre värdeutveckling jämfört med fondförsäkring. Den lägre värdeutvecklingen hänger samman med sänkt återbäringsräntan under 2016. För pensionärer med traditionell försäkring var den genomsnittliga återbäringsräntan 5,0 (12,7) procent under 2016. Högst var räntan under perioden mars-oktober då den nådde 15 procent. Vid årsskiftet var återbäringsräntan 7,0 procent.

#### *Värdeutvecklingen på tillgångarna i traditionell försäkring plus-0,54 procent*

Avkastningen på tillgångarna i den traditionella försäkringen blev under året 10,47 (-0,54) procent och hamnade därmed 0,67 procentenheter högre än jämförelseindex på 9,8 procent. Till den positiva utvecklingen i portföljen bidrog en god värdeutveckling i den globala aktieportföljen och sjunkande långa räntor. Resultatet i den globala aktieportföljen blev 15,46 procent medan resultatet i Kammarkollegiets långräntekonsortium blev 8,12 procent. Värdet på de totala tillgångarna i den traditionella försäkringen uppgick till drygt 26 miljarder kronor vid utgången av 2016. Vid motsvarande tidpunkt föregående år var värdet knappt 21 miljarder kronor

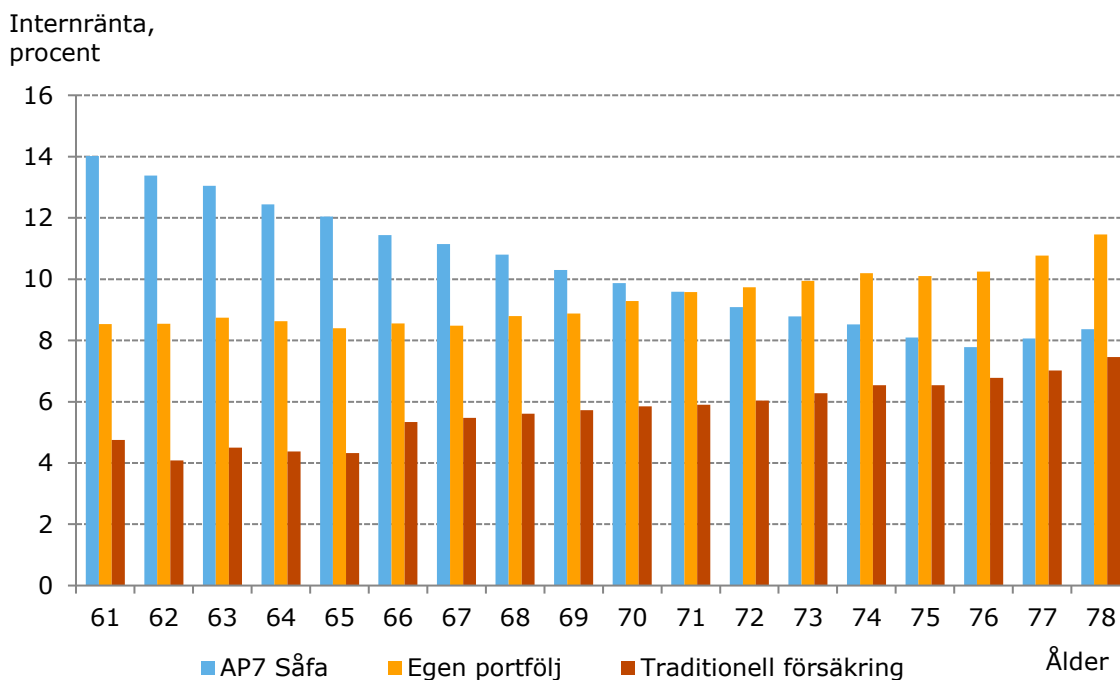
Tabell 7.1  
Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) under 2016, procent

	Samtliga	Fond- försäkring	Egen portfölj	AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	8,7	9,4	9,4	9,6	5,8
Kvinnor	8,6	9,3	9,1	9,6	5,9
Män	8,9	9,4	9,6	9,7	5,7

### Värdeutvecklingen beroende på ålder

I diagram 7.1 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter ålder. Av diagrammet framgår det att värdeutvecklingen har varit bäst för yngre pensionärer AP7 Såfa och äldre pensionärer med egen portfölj under 2016. För pensionärer med egen portfölj stiger värdeutvecklingen med stigande ålder. Det är en konsekvens av att äldre pensionärer med egen portfölj har en högre andel aktier i portföljen. För pensionärer med AP7 Såfa är värdeutvecklingen den omvända. Här sjunker värdeutvecklingen med stigande ålder och det bero på den generationsprofil som AP7 Såfa är inbyggd i förvaltningen. Andelen aktier sjunker med stigande ålder och i motsvarande grad stiger räntedelen.

Diagram 7.1  
Genomsnittlig värdeutveckling under 2016, internränta





## 7.2 Värdeutveckling sedan start för pensionärerna

### *Plus 6,1 procent i värdeutveckling i fondförsäkring sedan start*

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen av pensionsmedlen placerade i fondförsäkring var 6,1 procent<sup>19</sup>. Motsvarande siffra för 2015 var 5,8 procent.

Skillnaden i värdeutveckling under 2016 mellan pensionärer med egen portfölj och pensionärer med AP7 Såfa var marginell som vi såg i föregående avsnitt. Det medför att skillnaden i värdeutveckling mellan pensionärer med egen portfölj och pensionärer med AP7 Såfa är fortsatt liten Skillnaden är 0,1 procentenheter, se tabell 7.

### *Plus 5,3 procent i värdeutveckling i traditionell försäkring sedan start*

Den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen (internräntan) för pensionärer med traditionell försäkring har sedan start varit 5,3 procent. Värdeutvecklingen i fondförsäkring är därmed något högre jämfört med traditionell försäkring. Skälet till den högre värdeutvecklingen i fondförsäkring sedan start är god värdeutvecklingen i fondförsäkringen under de senaste åren.

Tabell 7.2

Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) per år under perioden 1995–2016 för pensionärer med egen vald portfölj, AP7 Såfa eller traditionell försäkring, procent

	Samtliga	Fond- försäkring	Egen portfölj	AP7 Såfa	Traditionell försäkring
Alla	5,9	6,1	6,0	6,1	5,3
Kvinnor	5,9	6,1	6,0	6,1	5,3
Män	6,0	6,1	6,1	6,2	5,3

I diagram 7.2 visas fördelningen av genomsnittlig årlig internränta med ett histogram för alla pensionärer. I histogrammet visas pensionärer egen portfölj med orange färg, AP7 Såfa med blå färg och traditionell försäkring med röd färg. I det lila fältet överlappar pensionssparare med AP7 Såfa och traditionell försäkring varandra. Alla tre grupperna av pensionärer är tämligen jämt fördelade runt 5-6 procent i värdeutveckling. Störst spridning har pensionärer med egen portfölj. 95 procent ligger i intervallet 2-10 procent, en spridning med 8 procentenheter. Minst spridning har pensionärer med AP7 Såfa. 95 procent ligger i intervallet 3,6-8,6 procent med en spridning på 5,0 procentenheter. Pensionärer med traditionell försäkring ligger till 95 procent i intervallet 2,4-8,2 procent, spridning 5,9 procentenheter.

<sup>19</sup> De som är pensionärer 2016 var pensionssparare 1995.

Diagram 7.2

Histogram, värdeutveckling sedan start för AP7 Såfa, egen portfölj och traditionell försäkring

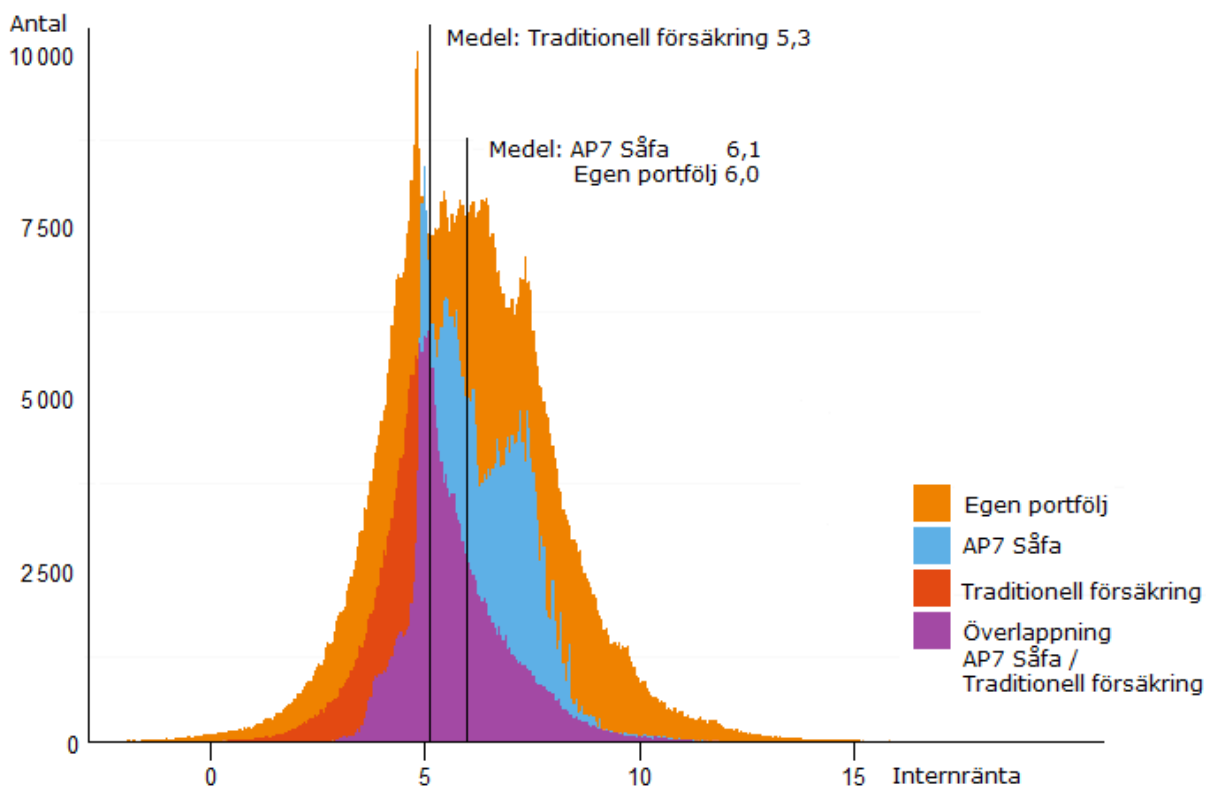
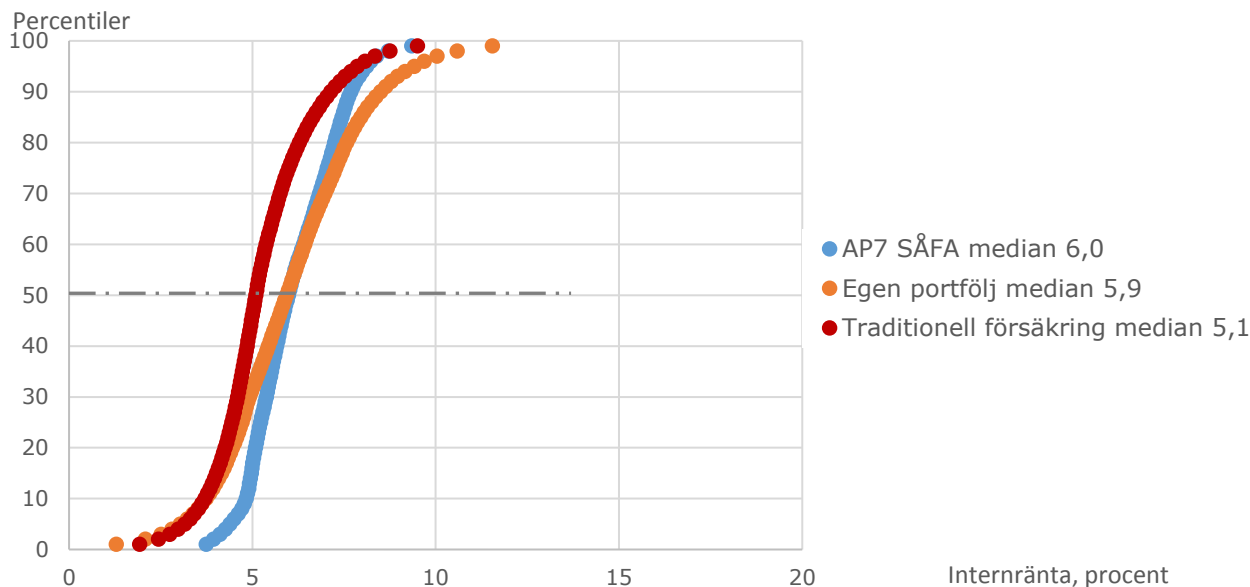


Diagram 7.3 visar samma grupper av pensionärer som i diagram 7.2. Även här framgår det pensionärer med AP7 Såfa har en mindre spridning. Högst värdeutvecklingen har pensionärer med egen portfölj. Den översta percentilen har haft en värdeutveckling på 11,6 procent.

Diagram 7.3

Värdeutveckling sedan start efter percentiler, AP7 Såfa, egen portfölj och traditionell försäkring



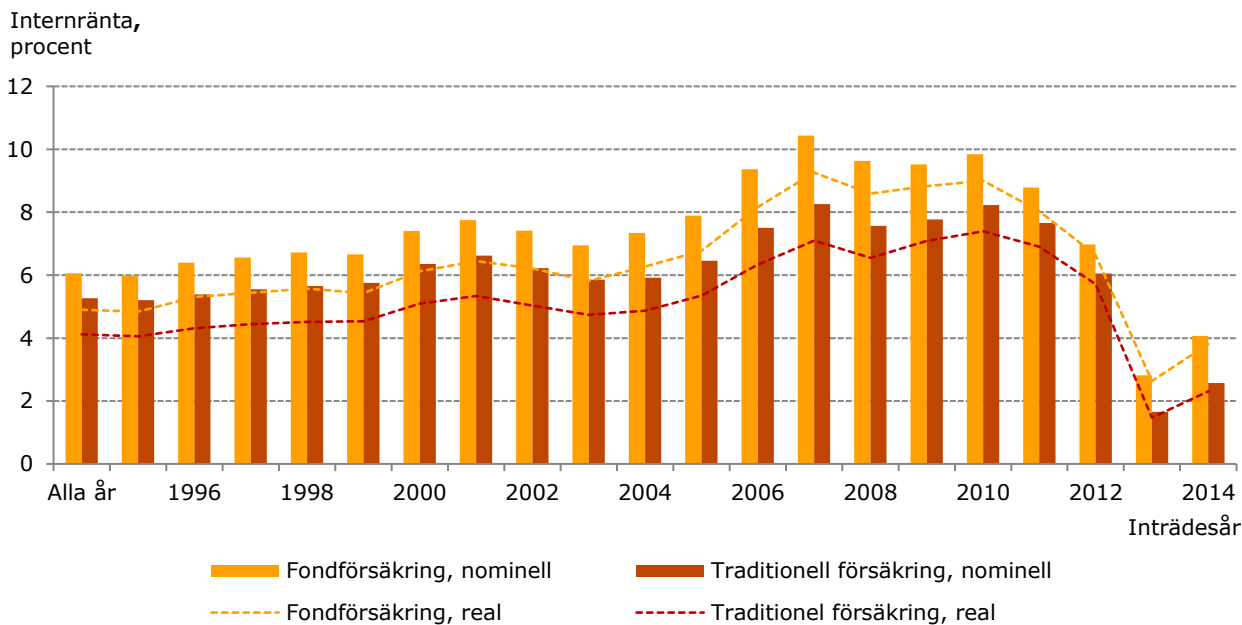
#### Värdeutvecklingen beroende på inträdesår

I diagram 7.4 visas den årliga genomsnittliga värdeutvecklingen efter inträdesår. Det framgår att värdeutvecklingen har varit positiv, både för dem med fondförsäkring och för dem med traditionell försäkring. Bäst har det gått för pensionärer som kom in i systemet under perioden 2006 – 2011. Nominellt har de haft en genomsnittlig värdeutveckling på runt nio procent.

De två staplarna längst till vänster i diagram 7.4 visar värdeutvecklingen för alla inträdesår. I genomsnitt har värdeutvecklingen varit bäst för dem som har haft sina pensionsmedel placerade i fondförsäkring. För dem har den årliga värdeutvecklingen varit 6,1 procent medan pensionärer med traditionell försäkring har haft en årlig värdeutveckling på 5,3 procent.

Diagram 7.4

Genomsnittlig värdeutveckling (internränta) per år för pensionärer med fondförsäkring respektive traditionell försäkring efter inträdesår, nominellt och realt

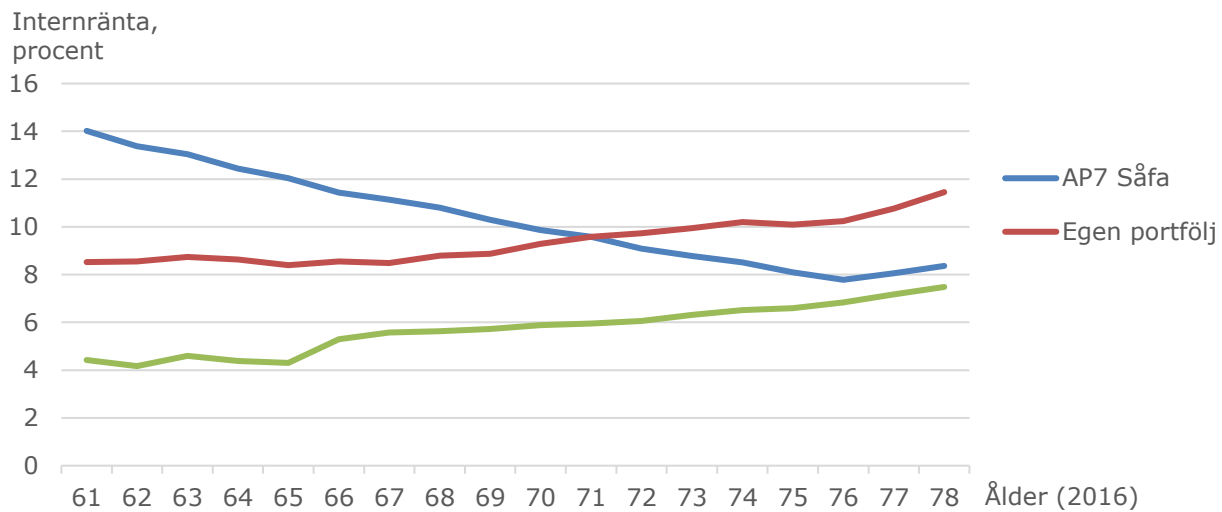


#### Värdeutvecklingen beroende på ålder

I diagram 7.5 visas värdeutvecklingen för varje ålder mellan 61 år och 78 år. Högst värdeutveckling under 2016 hade yngre pensionärer med kapitalet placerat i AP7 Såfa. Efter 71 års ålder är det pensionärer med egen portfölj som hade bäst värdeutveckling. Som tidigare nämnts är det förändringen i aktieandel i AP7 Såfa som gör att värdeutvecklingen sjunker med stigande ålder. Pensionärer med egen portfölj behåller antagligen en hög andel aktier och det medför en bättre värdeutveckling under ett år som 2016.

Diagram 7.5

Värdeutveckling sedan start för AP7 Såfa, egen portfölj och traditionell försäkring efter ålder



## 8 Pensionärernas aktivitet

I följande avsnitt beskrivs pensionärernas aktivitet med avseende på portföljval vid inträdet och antal fondbyten.

### 8.1 Andel med egen portfölj respektive AP7 Såfa

*55 procent av pensionärerna har egen vald portfölj*

I slutet av 2016 hade 55 procent av pensionärerna sina pensionsmedel placerade i egen portfölj medan 25 procent hade pengarna placerade i AP7 Såfa. 20 procent hade valt traditionell försäkring. Fördelningen av pensionärer mellan fondförsäkring och traditionell försäkring har varit tämligen stabil över tid. Andel med fondförsäkring har legat runt 80 procent.

### 8.2 Antal fondbyten efter inträdesåret

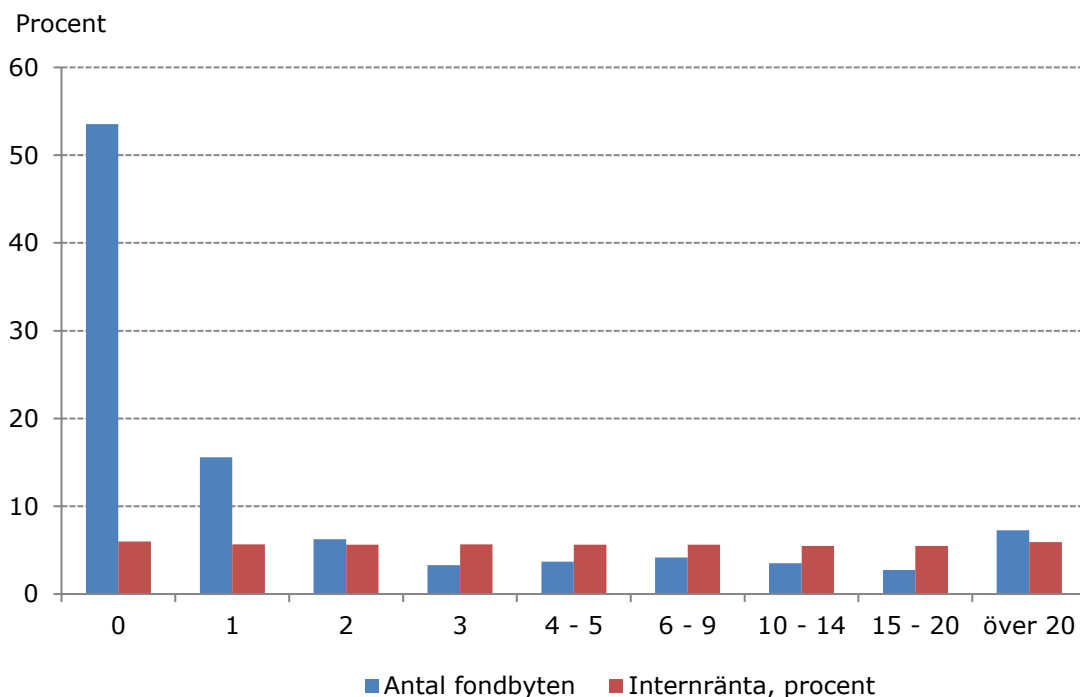
*Låg aktivitet bland pensionärer med egen portfölj*

Av de pensionärer som valde att placera sina pensionsmedel i en egen portfölj vid inträdet i premiepensionssystemet hade 54 procent inte gjort något fondbyte, se diagram 8.1. 16 procent hade gjort ett fondbyte sedan inträdet. De mest aktiva pensionärerna med fler än 10 fondbyten sedan inträdet utgjorde drygt 13 procent. Totalt är det drygt 960 000 pensionärer som förvaltar en egen portfölj.

Värdeutveckling mätt som internränta är tämligen lika, oberoende av aktivitet i form av fondbyten. Värdeutveckling ligger runt 5,6 procent för de flesta intervall.

Diagram 8.1

Andel pensionärer med egen portfölj och internränta efter antal gjorda fondbyten sedan inträdet och fram till slutet av 2016



## 9 Pensionsuttagen

I det följande avsnittet redovisas uttag av premiepension. Premiepension kan tidigast tas ut från 61 års ålder, däremot finns det ingen övre åldersgräns för när uttagen senast måste påbörjas. Pensionären kan välja att ta ut enbart premiepension eller kombinera den med uttag av inkomstpensionen.

### *Nästan alla tar ut hela det årliga pensionsbeloppet*

Den som vill ta ut sin premiepension kan välja mellan de fyra uttagsnivåerna 25, 50, 75 respektive 100 procent. Pensionären kan ändra uttagsnivån och även avbryta uttagen. De flesta, närmare 99 procent av pensionärerna tar ut hela pensionen, se tabell 9.1. I rapporten definieras en pensionär som en individ som tar ut pension med en fastställd uttagsnivå över 0 procent. Om uttagsnivån är noll är individen enligt definitionen pensionssparare.

Den som väljer att ta ut premiepensionen kan samtidigt fortsätta förvärvsarbete och tjäna in nya pensionsrätter.

Tabell 9.1

Andel pensionärer efter uttagsnivå, månatligt uttag av premiepension samt kapital i premiepensionen vid utgången av 2016

Uttagsnivå, procent	Pensionärer, andel i procent	Månatlig utbetalning, kronor	Kapital, kronor
25	0,8	240	209 700
50	0,4	410	176 100
75	0,1	600	168 400
100	98,7	480	87 400

### *470 kronor i månaden i genomsnittlig premiepension*

Beloppen som tas ut i premiepension är än så länge blygsamma och det beror på att det nya pensionssystemet inte har fasats in fullt ut. I genomsnitt får en pensionär 5 680 kronor per år i premiepension vilket motsvarar 470 kronor i månaden. Pensionärer med fondförsäkring hade i genomsnitt 10 kronor mer i månaden, 480 kronor jämfört med 470 kronor för pensionärer med traditionell försäkring. Den högsta pensionsutbetalningen av premiepension under 2016 var 4 984 kronor i månaden.

### *65-åriga pensionärer*

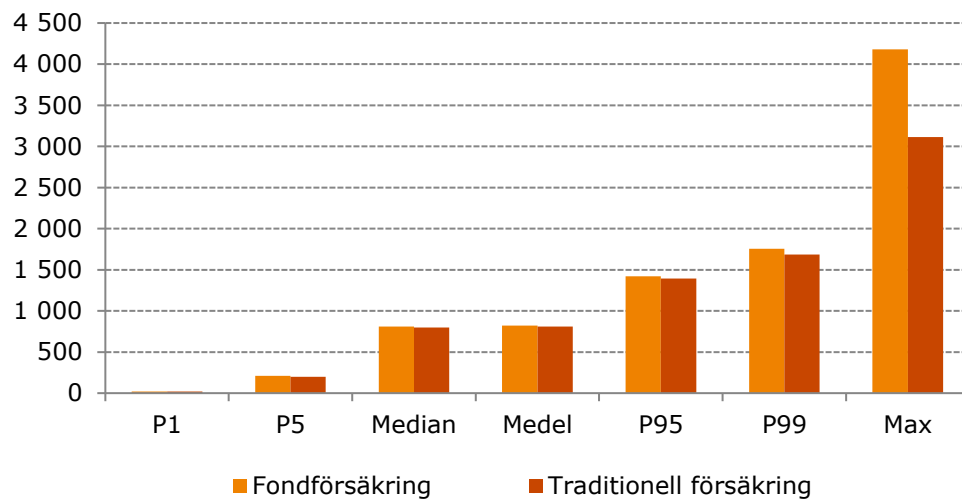
I diagram 9.1 visas månatliga pensionsutbetalningar i premiepensionen med några vanliga statistiska mått för pensionärer födda 1951. Det är den yngsta åldersgruppen av pensionärer där de flesta inom sin egen åldersgrupp har börjat ta ut pension. Genomsnittlig pensionsutbetalning för en pensionär som är född 1951 är 820 kronor i månaden för en pensionär med fondförsäkring och 810 kronor för en pensionär med traditionell försäkring.

Högsta pensionsutbetalningen är 4 181 kronor i månaden för en pensionär med fondförsäkring.

Diagram 9.1

Månatliga pensionsutbetalningar i premiepensionen för 1:a, 5:e, 95:e, 99:e percentilen, median, medel och max, födelseår 1951

Kronor



Anmärkning: I diagram 9.1 syns inga staplar för 1:a percentilen. Orsaken är att beloppen är för små för att synas i förhållande till den maximala utbetalningen på 4 181 kronor.

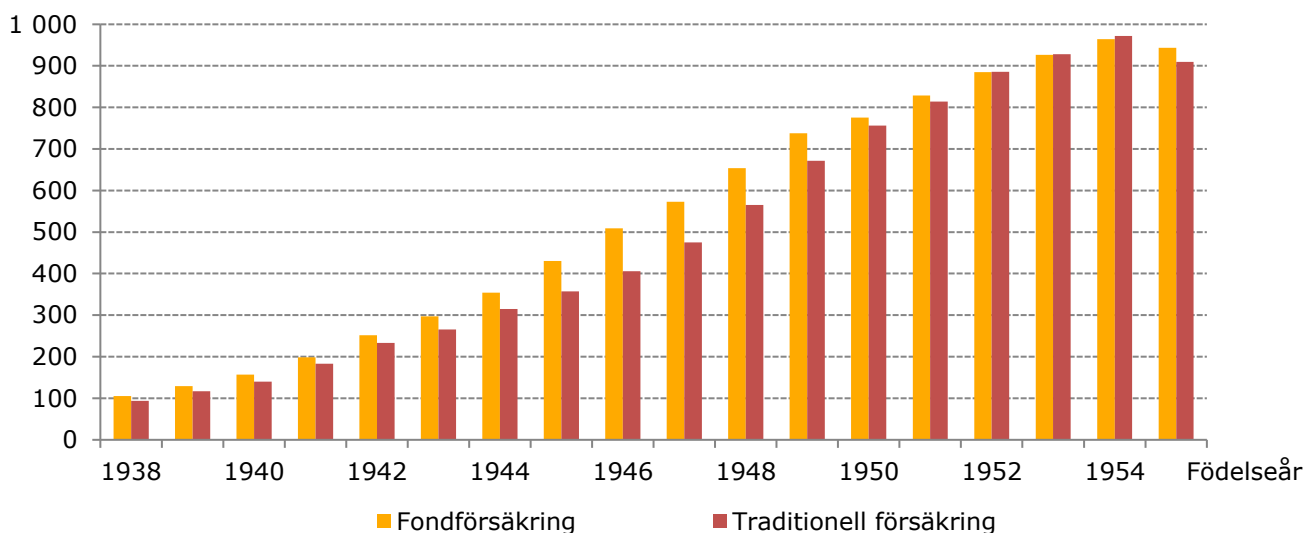


I diagram 9.2 visas den månatliga utbetalningen av premiepension för de som tar ut det årliga beloppet vid uttagsnivå 100 procent. Det framgår att yngre pensionärer får högre genomsnittlig pension utbetald och det gäller både för pensionärer med fondförsäkring och för pensionärer med traditionell försäkring. För pensionärer som är födda 1951 dvs. pensionärer som fyllde 65 år under 2016 skiljer det 15 kronor i månatlig utbetald pension mellan fondförsäkring och traditionell försäkring..

Skillnaden i pension mellan födelseåren beror i först hand på infasningen av pensionssystemet. Infasningen berör alla med födelseår mellan 1938 och 1953. Personer födda 1938 har 4/20-delar i det nya pensionssystemet medan personer födda 1953 har 19/20-delar i det nya pensionssystemet. Pensionssparare födda 1954 är den första årskull som har hela sin pension i det nya pensionssystemet. Det gäller både inkomstpensionen och premiepensionen. Årskullarna födda före 1953 har även tilläggspension.

Diagram 9.2  
Månatlig utbetald premiepension 2016 för pensionärer med uttagsnivå 100 procent, genomsnittliga belopp

Kronor



## 9.2 SL-pensionärer?

Personer bosatta i Stockholm och som tar ut pension innan 65 års ålder benämns ibland SL-pensionärer. Benämningen SL-pensionärer kommer av att dessa personer antas vilja ta del av rabatten som lokaltrafiken i Stockholm erbjuder pensionärer. De väljer då att ta ut premiepension som är en liten del av den allmänna pensionen.

Tabell 9.2 visar att pensionärerna i Stockholm är överrepresenterade bland pensionärer i åldrarna 61–64 år som tar ut 25 procent av premiepensionen. Av de pensionärer i åldrarna 61–64 år som är bosatta i Stockholm tar 4,9 procent ut pensions jämfört med 1,3 procent för riket som helhet. I hela landet fanns det vid årsskiftet 5 852 pensionärer med uttagsnivå 25 procent varav 4 300 bodde i Stockholms län.

Andel pensionärer som tar ut pension innan 65 år ålder är högst i Dalarnas län, 25,8 procent. Lägst andel pensionärer som tar ut pension innan 65 år bosatta i Västra Götalands län, 17,8 procent. Genomsnitt för hela riket var 20,2 procent. Det innebär en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med 2015.

Tabell 9.2

Andel som tar ut pension vid nivån 25 procent respektive 100 procent, andel pensionärer i åldern 61 till 64 år

Län	Uttag 25 %	Uttag 100 %	Andel pensionärer
Stockholm	4,9	15,7	21,1
Gotland	1,1	22,6	24,8
Dalarna	0,8	23,9	25,8
Uppsala	0,7	17,8	19,2
Jämtland	0,6	19,9	21,3
Halland	0,6	21,6	23,3
Gävleborg	0,6	21,3	22,6
Västernorrland	0,6	18,8	20,0
Södermanland	0,5	18,7	19,7
Kronoberg	0,5	18,8	20,1
Västerbotten	0,5	17,4	18,7
Västmanland	0,5	18,2	19,4
Blekinge	0,5	21,7	23,4
Norrbottn	0,4	19,9	21,4
Kalmar	0,4	21,5	22,8
Värmland	0,4	17,6	18,7
Örebro	0,4	18,0	18,9
Skåne	0,4	18,8	19,9
Jönköping	0,3	18,2	19,3
Västra Götaland	0,3	16,9	17,8
Östergötland	0,3	17,4	18,2
Riket	1,3	18,2	20,2

## Bilaga 1 Beskrivning av data

### Beskrivning av data

Denna rapport baseras på data som genererats från Pensionsmyndighetens databaser Pluto och FIDB. Pluto innehåller individspecifik information om pensionsspararnas och pensionärernas pensionsrätter samt premiepensionsportfölj, inklusive de transaktioner och den handel som sker med fonder. FIDB består enbart av information om de fonder som ingår i premiepensionssystemet, exempelvis standardavvikelse för avkastning (risk), förvaltningsavgift, fondens namn och typ.

Beskrivningen av pensionsspararna och pensionärerna grundas i huvudsak på data från hela populationen i premiepensionssystemet.

Undantagna är avsnitten 4.1 och 6.1 som handlar om värdeutvecklingen under 2015 för pensionssparare respektive pensionärer. I dessa avsnitt utgör dataunderlaget ett slumpmässigt urval. Urvalet består av alla individer som ingår i premiepensionssystemet under 2015 och är födda den 10:e varje månad. Urvalet utgör drygt tre procent av den population som omfattas av premiepensionssystemet 2015. Pensionssparare och pensionärer som avlider under året ingår inte i rapporten. Urvalet består av 230 000 individer, fördelat på 180 000 pensionssparare och 40 000 pensionärer.

Om inget annat anges i rapporten är det data per den 31 december år 2015 som presenteras. Synonymer för denna tidpunkt är ”vid utgången av 2015” och ”i slutet av 2015”. De siffror som anges inom parentes avser motsvarande uppgifter för 2014.

## Bilaga 2 Avkastningsmått

### **Avkastningsmått för fondförsäkringen**

De premiepensionsmedel som avsätts för pensionsspararen varje månad förvaltas tillfälligt av Pensionsmyndigheten fram till dess att pensionsmedlen placeras på spararens premiepensionskonto. Denna placering sker en gång per år och då fördelas medlen efter den senast valda fördelningen av fonder i premiepensionsportföljen. Avkastningen på pensionsmedlen beror inledningsvis på utfallet av den tillfälliga förvaltningen men på sikt är det avkastningen i fondförsäkringen som har den avgörande betydelsen. De avgifter som betalas till Pensionsmyndigheten och fondförvaltare samt den rabatt som ges på förvaltningsavgiften påverkar också avkastningen.

När det sker ett kapitalflöde på premiepensionskontot är det inte tillräckligt att jämföra ett ingående och utgående portföljvärde för att mäta avkastningen. Det beror på att det utgående portföljvärdet inte bara påverkas av marknadsvärdering utan även av fortsatta in- och utbetalningar. För att ge en korrekt beskrivning av hur avkastningen på premiepensionsplaceringen har utvecklats under flera perioder behöver avkastningen vägas samman på något sätt. De allmänt vedertagna mått som används i rapporten är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Tidsviktad avkastning mäter hur avkastningen har utvecklats för fonden medan kapitalviktad avkastning visar avkastningen för pensionsspararen. Nedan följer en förenklad beskrivning av de två måtten.

En mer utförligare beskrivning av de olika måtten finns i handboken ”Det allmänna pensionssystemets värdeutveckling”.

<http://www.pensionsmyndigheten.se/FondManadsstatistik.html>

## Tidsviktad avkastning

För att mäta avkastningen för en fond används tidsviktad avkastning. Måttet rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga huruvida det har kommit in nya pensionsrätter eller att det har betalats ut avgifter inverkar inte på den framräknade avkastningen. Tidsviktad avkastning mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod.

När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvation (1) beskriver den tidsvägda avkastningen:

$$R_t = \left( \prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1 \quad (1)$$

där

$R_t$	Värdeutveckling
$t$	Antalet dagar sedan starttidpunkt
$T$	Sluttidpunkt
$MV_t$	Marknadsvärdet vid tidpunkten $t$
$C_t$	Transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten $t$

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning.

I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Exempel:

$T = 2016-01-01$

$t = 2016-12-31$

$MV_t = 100$  kr

$C_t = 10$  kr

$MV_{t+1} = 121$

$$R_t = 121 \frac{121}{(100+10)} \text{ ger att } R_t = 1,10$$

Värdeutvecklingen för fonden har alltså varit 10 procent under 2016.

### Kapitalviktad avkastning

När värdeutvecklingen på pensionsspararens premiepension mäts används kapitalviktad avkastning, det vill säga en internränta tas fram. Internräntan kan i detta fall jämföras med den ränta som skulle ha genererat behållningen på pensionskontot om motsvarande belopp av intjänade pensionsrätter istället hade placerats på ett bankkonto.

Kapitalviktad avkastning tar hänsyn till kapitalflödet på premiepensionskontot genom att väga samman avkastningen med det pensionsbelopp som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kapitalflöden som påverkar kapitalviktad avkastning är inbetalade pensionsrätter, räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften, arvsvinster samt pensionsutbetalningar.

Notera att pensionssparare som valt samma fond men haft olika kapitalflöden på sina konton, t ex i form av pensionsavsättningar, kommer att uppvisa olika kapitalviktad avkastning fast de har placerat sitt kapital i samma fond. Den kapitalvägda avkastningen kan därför inte användas för att jämföra sparare som investerat i samma fond.

När kapitalviktad avkastning beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde, precis motsvarar portföljens ingående värde. Ekvation (2) beskriver kapitalviktad avkastning.

För att beräkna internräntan krävs kännedom om (1) utgående portföljvärde (marknadsvärde), (2) alla kassaflöden till och från portföljen, samt (3) tidpunkten för dessa kassaflöden.

Internräntan  $r$  i årstakt är den ränta som uppfyller följande relation:

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0 \quad (2)$$

- $r$  Internräntan under perioden uttryckt i årstakt
- $t$  Antalet dagar sedan starttidpunkten
- $C_t$  Transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten  $t$
- $C_T$  Slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

där,

internräntan kan sägas ta fram den ”bankkontoränta” som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.